

L/di.

JAARGANG 144
UGUSTUS 1975

8

II

KON. MIL. ACADEMIE
BIBLIOTHEEK
Kasteelplein 10
BREDA

militaire spectator

WAARIN OPGENOMEN
DE OFFICIËLE
MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE
LANDMACHT EN DE
KONINKLIJKE
LUCHTMACHT

Energiestroom
voor het Westen

(zie biz. 338)

militaire spectator

MAANDBLAD

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

UITGAVE:

Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap

HOOFDREDACTEUR:

W. Walthuis
brigade-generaal der infanterie

ADJ.-HOOFDREDACTEUR:

M. W. A. Weers
kolonel van de Koninklijke luchtmacht

REDACTEUREN

H. A. Baaij
luitenant-kolonel van de Koninklijke luchtmacht

ir. H. Lankhorst
kolonel van de technische staf

A. Majers
kolonel der artillerie

G. A. Numan
brigade-generaal der fuseliers

CORRESPONDENTIE

Adm. Militaire Spectator
p/a Bureau Voorlichting MvD,
Spui 32, Den Haag.
Tel.: (070) 72 14 64

ABONNEMENTEN:

f 25,— per jaar
buitenland f 30,— per jaar
losse nummers f 2,50

ADVERTENTIES:

Frankenhorst 28, Sassenheim
Tel.: (02522) 1 06 46
Contractprijzen op aanvraag

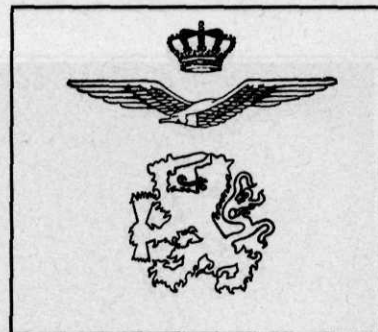
NADRUK VERBODEN

inhoud

-
- 318** Officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht
-
- 319** Gemengelde defensie
-
- 321** Staatsbegroting voor het dienstjaar 1876 — VIIIste Hoofdstuk, met een naschrift door H. C. M. van Rossum, majoor der militaire administratie (ra)
-
- 337** De schrijfwijze van datums en tijdstippen, een aanvulling, door ir. P. H. H. Scharp, luitenant-kolonel van de technische staf
-
- 338** Perzische Golf — De grote sprong van piratenhoek naar hoeksteen van de wereldeconomie, door J. R. Evenhuis, journalist, Rome
-
- 343** The ocean crossroads, by Norman L. Dodd, colonel UK Army, retired
-
- 354** Nieuwe uitgaven
-

OFFICIELE MEDEDELINGEN

KONINKLIJKE LANDMACHT - KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Uit de landmacht- en luchtmachtorders

LaO 75001 (55.1/9v) / LuO 75501 (55.1/9t). Wijziging boekwerk Regelingen inkomsten militairen Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht.

LaO 75003 (78/412) / LuO 75502 (78/149). Interemregeling examens Koninklijke Militaire Academie 1975.

LaO 54065 (55.18/2) / LuO 54065 (55.18/2). Regeling gastengeld (herdruk maart 1975).

LaO 72018 (23.1/68) / LuO 72515 (23.1/70). Instelling stuurgroep „Maatschappelijke invloeden in de krijgsmacht” (herdruk april 1975).

LaO 75004 (23.26/4) / LuO 75503 (23.26/3). Voorschrift Militair sociale dienst.

LaO 75005 (81/15z) / LuO 75504 (81/15ij). Voorschrift reizen en oefeningen buitenland.

LaO 56003 (57/29) / LuO 56502 (57/27). Onderscheidingsteken voor militaire bestuurders van motorvoertuigen, die uitmunten in het besturen en onderhouden van hun militaire motorvoertuigen.

LaO 75006 (55.1/9w) / LuO 75505 (55.1/9u). Wijziging boekwerk Regelingen inkomsten militairen KL en KLu (25e wijziging).

LaO 75007 (91.9/42) / LuO 75507 (91.9/34). Naamgeving legerplaats. De „Legerplaats 't Harde” draagt in het vervolg de naam „Luitenant-kolonel Tonnetkazerne”.

LuO 75506 (86/11). Telecommunicatieaangelegenheden.

LaO 69012 (23.24/6)/LuO 69510(23.24). Instelling van het korps militaire controleurs ontploffingsgevaarlijke stoffen.

LaO 75008 (55.5/78)/LuO 75508(55.5/75). Regeling 5%-ziektelasten bijzondere groepen ontslagen militairen.

LaO 75009 (55.5/79)/LuO 75509(55.5/76). Regeling 5%-ziektelasten militairen 1975.

☆

Lamed 010-75 (81/40) / Lumed 507-75 (81/36). Centrale verkeerspost Koninklijke Marechaussee.

Lumed 506-75 (78/147a). Opleiding algemene ontwikkeling voor toelating tot de opleiding tot officier voor speciale diensten van de Klu.

Lumed 504-75 (23.1/76a). Commissie van advies inzake opleiding tot officier voor speciale diensten van de Klu.

Lamed 011-75 (81/8j) / Lumed 509-75 (81/8i). Toepassing militair reisbesluit.

Lamed 012-75 (51.15/89a) / Lumed 510-75 (51.15/85a). Vakantieverlof militairen KL/KLu.

Lamed 014-75 (23.24/8d) / Lumed 512-75 (23.24/7d). Bewakingsgebieden brigades Koninklijke marechaussee.

Lumed 508-75 (23.1/77). Commissie studie automatisering en mechanisering van de bestuurlijke informatieverwerking van beroepsofficieren KLu.

Lamed 015-75(21.2/24). Administratieve aanwijzingen met betrekking tot het aanbieden van rekeningen die ten laste van een credit moeten worden betaald.

Lamed 016-75(55.3/174)/Lumed 513-75(55.3/171). Filmvoorstellingen.

Mededelingen van het Commando Opleidingen Koninklijke landmacht

30e opgave van wijzigingen op VS 17-411 (De tank miniatuurschietoefeningen). Deze wijziging is noodzakelijk geworden door het in gebruik nemen van een nieuwe kijker, richtlijncontrole, bij het miniatuur-tankschieten AMX13.

8e opgave van wijzigingen op VS2-980 (Regeling verdere vorming officieren, 1e en 2e druk). Deze wijziging houdt in de regeling verdere vorming officieren behorende tot de AAT.

5e opgave van wijzigingen op VS9-514 (Pistoolmitrailleur 9 mm UZI M61). Deze wijziging houdt in de houding voor het schieten van de heup.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg de „Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit schriftelijk kenbaar dienen te maken bij het Ministerie van Defensie, Afdeling CPD, Bagijnestraat 36, Den Haag.

Gemangelde defensie

* * Nu binnen afzienbare tijd de Miljoenennota * en de Defensiebegroting 1976 kunnen worden tegemoetgezien, is het stellig zinvol enige extra aandacht te besteden aan de groeiende financiële problemen die een steeds grotere bedreiging gaan vormen voor de instandhouding van het militaire vermogen waarover het Noordatlantische bondgenootschap moet kunnen beschikken.

Het percentage van het nationale inkomen dat in de onderscheidene nationale begrotingen wordt afgezonderd ten behoeve van de noodzakelijke defensie-inspanningen in bondgenootschappelijk verband, is in de loop van het laatste tiental jaren doorlopend kleiner geworden. Dat geldt zeker niet in de laatste plaats ook voor Nederland, waar het programma van de leidende regeringspartij die opzet nadrukkelijk kenbaar maakt en waar de verantwoordelijke minister zich openlijk erop beroemt dat hij dat programmapunt getrouwelijk uitvoert en verzekert dat dus de groei van zijn begroting achterblijft bij de groei van het nationale inkomen. Niet alleen dat daaruit een verhoudingsgewijze achteruitgang van de defensiebegroting voortvloeit, van tijd tot tijd worden bovendien ook de reële bedragen nog drastisch besnoeid.

De hiervoren aangeduide *attitude*, ten opzichte van zowel het bondgenootschappelijke veiligheidsstelsel als de omvang en kwaliteit van de Nederlandse bijdragen daaraan, vormt in wezen de ene rol van een reuzenmangel waarin onze defensie zich reeds veel te lang bevindt. De andere, daartegenin draaiende rol bestaat uit de onophoudelijke, onrustbarende *stijging van de prijzen* van materieel en mankracht. Het rampzalige van deze mangel is bovendien, dat de druk tussen de beide rollen niet constant is doch voortdurend wordt opgevoerd door de internationale *inflatie*, die de klemschroef steeds weer opnieuw enkele slagen strakker aandraait.

Er is beslist niet veel verbeeldingsvermogen nodig om zich een voorstelling te kunnen maken van de gevolgen die dit proces zal moeten hebben. Het

laat zich gemakkelijk denken dat geleidelijk aan alle kracht zal worden weggeperst uit de NAVO, die op deze wijze tegen wil en dank wordt gedwongen tot een *ontwapening* die ver uitgaat boven hetgeen zelfs de hardnekkigste optimisten zich ooit van de MBFR hebben kunnen indenken. Een uitermate gevaarlijke ontwikkeling daarbij is dan bovendien nog dat ons terzelfder tijd ook de, inmiddels toch al sterk geslonken, technische superioriteit ontglipt; een probleem waarover men zich binnen het bondgenootschap met recht en reden ernstige zorgen maakt.

De alom in het Westen blijkbaar reeds ingewortelde *usance*, de ter beschikking te stellen fondsen telkens weer te verlagen, zou op zich zelf al leiden tot een aanzienlijke verzwakking. Die bedenkelijke gang van zaken wordt onder de huidige omstandigheden nog verergerd doordat de inflatie ook rechtstreeks doorwerkt in de prijzen van de aan te schaffen materieelsoorten. Een globaal idee daarvan kan worden verkregen uit een vergelijking van de prijzen die in de planning oorspronkelijk werden geraamd en die welke in een later stadium op grond van een herziene raming moeten worden begroot: de Amerikaanse defensiebegroting voor 1975 bijvoorbeeld moest rekenen met een verhoging van 25% voor nucleaire en missile-onderzeeboten, met 40% voor torpedojagers en helikopters, met 45% voor zware tanks en met zelfs 60% voor fregatten!

Indien in een dergelijke situatie de bondgenoten dan bovendien *op eigen gezag besnoeiingen* aanbrengen, om gaten in andere hoofdstukken van de nationale begrotingen op te vullen of omdat plotselinge beleidsombuigingen in andere sectoren weer eens gefinancierd gaan worden uit extra bezuinigingen op defensie, ligt het voor de hand dat de moeilijkheden voor het bondgenootschappelijke veiligheidssysteem worden verveelvoudigd en dat de risico's de grenzen van het aanvaardbare verre gaan overschrijden.

Zo riep Italië in het vorige najaar de aan de beurt

zijnde lichte van 60.000 dienstplichtigen niet onder de wapenen, omdat er geen geld voor was. Samen met de vermindering van de totale krijgsmachtomvang met 25.000 man in de eerste maanden van het lopende jaar betekende dat een drastische verzwakking van de verdragsorganisatie waarvoor, in onverhoopt geval, de andere partners ongetwijfeld zouden moeten inspringen. Geen wonder dan ook, dat die anderen, die met vergelijkbare interne problemen kampen, weinig waardering kunnen opbrengen voor dergelijke unilaterale beslissingen: de reacties destijds op de aankondiging van de Nederlandse beleidsvoornemens, vooruitlopende op de toen in het voorbereidingsstadium verkerende Defensienota 1974, lieten begrijpelijkerwijze ook nauwelijks twijfel bestaan aan de gefundeerde *ontstemming* onzer bondgenoten. De relatieve schaarste aan financiële middelen zal klaarblijkelijk voor het huidige, althans gelet op de in het voorgaande geschetste *attitude van de beleidsbepalende politici*, moeten worden beschouwd als een vaststaand gegeven, hoe uiterst onwaarschijnlijk het normaliter ook moge zijn dat iemand wiens welvaart en bezit vermeerderen, niet bereid zou zijn daarvan een evenredig deel te bestemmen voor het verhogen van zijn verzekeringspremie of voor het verbeteren van beveiligingsmaatregelen, deursloten, grendels en wat dies meer zij.

Een alternatief zal daarom slechts kunnen worden gevonden indien metterdaad met de minimale fondsen kan worden gewoerd. Nu dient daarbij aanstonds bedacht dat de term *woekeren* in zijn ware betekenis het trekken van het uiterste — en niet van het wellicht haalbare — voordeel vergt: Van Dale's Groot woordenboek der Nederlandse taal koppelt het begrip niet ten onrechte aan „misbruik maken van eens anders nood en verlegenheid”. De vraag rijst in dat verband welke andere naties met hun defensie in zódanige nood en verlegenheid zouden kunnen verkeren dat zij Nederland het onderste uit de kan, en liefst nog meer, zullen moeten toestaan. Het lijkt meer in de rede te liggen dat *rationalisatie en standaardisatie*, op basis van een rationeel overleg, de oplossing zullen moeten verschaffen.

De mogelijkheden om dat te verwezenlijken kunnen voorlopig maar beter niet worden overschat. Er mogen dan alom vurige pleidooien worden afgestoken ten gunste van de standaardisatie binnen de NAVO, en in ministeriële uitspraken moge zeer veel nadruk worden gelegd op de wenselijkheid daarvan en de noodzaak daartoe, dat neemt nog geenszins weg dat er voor de realisatie aanzienlijk meer nodig zal zijn dan goedbedoelde beginselverklaringen! Zelfs de huidige, in een ietwat geforceerd tempo met de hoogste prioriteit doorgedrukte, activiteiten in Eurogroepverband zijn nog niet veel meer dan een eerste stap op een lange weg.

Het is in wezen onverantwoordelijk, op het gebied van de veiligheid van ons bestaan een voorschot te willen nemen op ontwikkelingen die mogelijkwijze te verwachten zijn maar die onzerzijds niet of nauwelijks kunnen worden beheerst en gestuurd. Dat geldt voor een strijdkrachtenvermindering in Nederland „als” de MBFR-talks tot het gewenste resultaat leiden. Dat geldt evenzeer voor het verminderen van de aan Defensie toe te wijzen begrotingsbedragen in de verwachting dat standaardisatie en rationalisatie de prijzen der middelen zodanig zullen doen dalen dat wij inderdaad *voor een dubbeltje op de eerste rang* zullen kunnen blijven zitten.

Evenmin als het mogelijk is een Europese Defensie Gemeenschap, met een supranationaal karakter en derhalve eveneens met een gemeenschappelijke wapenproductie, van de ene op de andere dag tot stand te brengen, zo min kan ook de thans zo koortsachtig nagestreefde standaardisatie worden afgedwongen in een zó korte tijd dat het *uitwringen van onze defensie* zou kunnen worden gerechtvaardigd met de verwachting dat desalniettemin het uiterste voordeel zal kunnen worden getrokken.

Daarom, wie voor dergelijke beslissingen alleen- of medeverantwoordelijkheid wil aanvaarden, bedenke dat het aloude gezegde nog steeds van kracht is:

de kost gaat voor de baat uit!

Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1876

VIII STE HOOFDSTUK

ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM III enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut!
doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens de artt. 119 en 120 der Grondwet, de algemeene begrooting jaarlijks moet worden vastgesteld; Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord

De Miljoenennota, die door de minister van financiën jaarlijks ter gelegenheid van de heropening van de Staten-Generaal uit zijn befaamde koffertje wordt te voorschijn gehaald, behelst de samenvatting van de reeks van wetsontwerpen die terzelfder tijd aan het parlement worden voorgelegd als de Rijksbegroting voor het komende jaar. Het kabinet heeft dan — na het gebruikelijke touwtrekken om de verdeling van de pot — al overeenstemming bereikt over de toewijzing aan elk der ministeriële sectoren. De volksvertegenwoordiging moet het wetsontwerp van elke afzonderlijke bewindsman nog wel behandelen, maar in grote trekken staan de totalen al hun globale verdeling wel vast.

De hoogte van de bedragen die de Nederlandse belastingbetaler voor het financieren van 's lands huishouding zal moeten bijebrengen, is in de loop van de tijd geweldig gestegen. Voor een gewoon mens zijn de totalen al haast niet meer uitspreekbaar, en de samenvatting zou gevoeglijk als Miljoenennota mogen worden betiteld.

Het is daaorm wel eens interessant, een blik te werpen in een defensiebegroting zoals die er precies 100 jaar geleden uitzag, compleet met de Memorie van Toelichting erbij.

Voor wie een vergelijking zou willen trekken met het overeenkomstige hoofdstuk van de komende Rijksbegroting voor 1876 zijn als naschrift enkele deskundige aantekeningen aan het historische wetsontwerp toegevoegd.

en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. Het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1876, betreffende het *Departement van Oorlog*, wordt vastgesteld als volgt:

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Art. 1. Traktementen van den Minister f 12,000.—.

Art. 2. Traktementen van de ambtenaren, onderofficieren en bedienden, toelagen aan officieren en mindere militairen, benevens fouragegelden van den Minister f 79,511.—.

Art. 3. Bureau- en lokaalbehoefden, drukwerk f 11,786.—.

Totaal f 103,300.—.

IIde AFDEELING.

Traktementen, bureaunkosten, toelagen en fouragegelden voor paarden van den grooten staf, den generalen staf, de administratie der armée en de provinciale en plaatselijke staven.

Art. 4. Groote staf f 71,987.—.

Art. 5. Generale staf f 77,011.—.

Art. 6. Administratie der armée f 42,634.—.

Art. 7. Provinciale en plaatselijke staven f 103,287.—.

Totaal f 294,919.—.

IIIde AFDEELING.

Traktementen, soldijën, fouragegelden en verdere kosten van de verschillende wapenkorpsen, daaronder begrepen die van de officieren van gezondheid, der paardenartsen en der instructeurs bij de schuttenrijen en vereenigen tot vrijwillige oefening in den

wapenhandel, alsmede gratificatiën en kosten van het vervoer naar Ned. Indië van officieren bij het leger aldaar te detacheren, gratificatiën te verleen aan de met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen, en begrafenis-kosten van onvermogene militairen beneden den rang van officier, voorts schadeloosstelling voor schutterlijke diensten bij gemis van garnizoen.

Art. 8. Wapen der infanterie, staf en korpsen, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van de andere wapens, daarbij tijdelijk in betaling gevoerd wordende f 5,690,120.—.

Art. 9. Wapen der cavalerie, staf en korpsen, daaronder begrepen de onderofficieren en soldaten van de andere wapens, daarbij tijdelijk in betaling gevoerd wordende f 2,005,594.—.

Art. 10. Wapen der artillerie, staf en korpsen, mitsgaders de onderofficieren en soldaten van de andere wapens, daarbij tijdelijk in betaling gevoerd wordende f 2,950,830.—.

Art. 11. Wapen der genie, staf van het wapen en bataljon genietroepen mineurs en sappeurs, mitsgaders bureaukosten en andere uitgaven voor de ingenieurs in de vestingen f 406,924.—.

Totaal f 11,053,468.—.

IVde AFDEELING.

Art. 12. Remonte f 346,450.—.

Vde AFDEELING.

Koninklijke Militaire Academie.

Art. 13. Traktementen, soldijën en verdere kosten f 150,000.—.

VIde AFDEELING.

Art. 14. Reiskosten en vacatiën, met inbegrip der restitutiën van uitschotten ten dienste van het Rijk gedaan f 36,000.—.

VIIde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Art. 15.

a. Traktementen, toelagen en daggelden van de officieren van gezondheid, niet bij de korpsen ingedeeld, alsook van de ambtenaren en verdere geëmployeerden, zoo op het bureau van den inspecteur van den geneeskundigen dienst, als bij het magazijn van geneesmiddelen, gelijk mede van de administra-

teurs en geëmployeerden, bij de hospitalen, mitsgaders bijdragen aan de veeartsenijschool tot opleiding van kweekelingen voor den veterinaire dienst f 233,000.—.

b. Traktementen, toelagen en daggelden van het personeel (militair en burgerlijk) belast met en geëmployeerd bij het onderwijs der studenten voor de militaire geneeskundige en pharmaceutische diensten, en andere uitgaven voor dat onderwijs, na aftrek van de bijdragen door de Departementen van Marine en Koloniën te verstrekken; toelagen voor de vermelde studenten, welke bestemd zijn voor den militairen geneeskundigen dienst hier te lande f 44,250.—.

Art. 16. Materieel van den geneeskundigen dienst; kosten vallende op het verplegen van zieken, aankoop van medicijnen, meubelen in de ziekeninrichtingen enz. f 274,000.—.

Totaal f 551,250.—.

VIIIste AFDEELING.

Art. 17. Vuur en licht in de wachten f 19,000.—.

IXde AFDEELING.

Art. 18. Scheeps- en wagenvrachten en overvaartgelden, vergoeding voor geleden schade, uit het contract wegens de transporten te water voortkomende f 60,000.—.

Xde AFDEELING.

Materieel der artillerie en draagbare wapenen, met den aankleve van dien, onder beheer der artillerie staande.

Art. 19. Jaarwedden van beambten, daggelden, soldijën, enz., voor werklieden (burgerlijke en militaire), verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren en conducteurs, mitsgaders tegemoetkomingen, zoo bij de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen, bij de inspectie der draagbare wapenen te *Delft, Maastricht, Gorinchem, Dordrecht, Luik*, enz., bij de geschutgieterij en pyrotechnische werkplaatsen, als bij andere etablissementen tot het materieel der artillerie behorende f 359,505.—.

Art. 20. Aanschaffing, herstelling, onderhoud en verwerken van het materieel der artillerie, der draagbare wapenen, der torpedo's of watermijnen en der pyrotechnische voorwerpen, met alles wat daarop, alsmede op het beheer van een en ander betrekking heeft, benevens het verstrekken van patronen

aan vereenigingen tot vrijwillige oefening in den wapenhandel f 551,950.—.

Art. 21. Aanschaffing of aanmaak van patroonhulzen, met inbegrip van daartoe benoodigde werktuigen als anderszins.

a. Voor geweren, groot kaliber f 20,000.—.

b. Voor nieuwe draagbare vuurwapenen, klein kaliber f 140,000.—.

Art. 22. Practische artillerieoefeningen; alsmede het nemen van proeven met torpedo's of watermijnen, met alles wat tot een en ander behoort f 25,000.—.

Totaal f 1,096,455.—.

XIde AFDEELING.

Materieel der genie met den aanleve van dien.

Art. 23. a. Onderhouden, herstellen, veranderen en verbeteren van vestingwerken, oefeningsterreinen, militaire gebouwen (die in de XIIde afdeeling daaronder niet begrepen), dijken, kaden, wegen, grachten, bruggen en al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; werkgelden voor militairen, gebezigd wordende tot de uitvoering van werken onder het beheer der genie; werkzaamheden betreffende het bouwen en planten in de nabijheid van vestingwerken; het koopen en huren van perceelen; kosten en ongelden bij het sluiten van aankopen en overeenkomsten; afkoop van rechten; verleen van subsidiën voor uitvoering van werken; het doen van waterpassingen, metingen en peilingen; opzichtkosten; het schoonhouden van geniegoederen, enz. f 138,200.—.

b. Belangrijke herstellingen en vernieuwingen aan vestingwerken, militaire gebouwen als anderszins, aangeduid in het eerste lid van het artikel f 61,200.—.

c. Nog te doene betalingen aan den aannemer van het fort te Pannerden, over vorige reeds afgesloten dienstjaren f 48,500.—.

Art. 24. Aankoop, herstellen of verbeteren (op rekening of in daggeld) van kaarten, plans, memoriën, reglementen, meet- en waterpasinstrumenten, gereedschappen tot meten en teekenen, enz. f 2,000.—.

Art. 25. Practische oefeningen van de genietroepen (mineurs en sappeurs) met het materieel en de materialen daarvoor noodig f 5,000.—.

Art. 26. Aanschaffing en aanmaak van materieel voor den telegraafdienst en tot electriche verlichting te velde f 15,000.—.

Totaal f 269,900.—.

XIIde AFDEELING.

Kazerneering en al hetgeen gerekend wordt daartoe te behooren.

Art. 27.

a. Het onderhouden, herstellen, veranderen en verbeteren van 's Rijks gebouwen en van gebouwen door de gemeenten tot militair gebruik aan het Rijk afgestaan, die zich in de garnizoenen, alsmede op de verschillende legerplaatsen bevinden, bestemd tot huisvesting, oefening, verpleging van troepen en paarden, als: kazernen, stallen, rij- en andere loodsen, magazijnen, bakkerijen, hospitalen, infirmeriën, zweminrichtingen, als anderszins; aankoop van perceelen tot verbetering en uitbreiding dier gebouwen, alsmede het verleen van subsidiën; kosten en ongelden bij het sluiten van aankopen en overeenkomsten; afkoop van rechten; herstellingen en vernieuwingen van meubelen en andere benodigdheden in de gebouwen tot huisvesting van troepen bestemd f 253,150.—.

b. Belangrijke herstellingen en vernieuwingen aan de gebouwen als anderszins in het eerste lid van dit artikel omschreven f 204,800.—.

c. Huur van gebouwen of gedeelten van gebouwen tot huisvesting van militairen en hunne huisgezinnen (het wapen der marechaussee daaronder niet begrepen) f 12,000.—.

Totaal f 469,950.—.

XIIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Art. 28. Defroyement van den amanuensis bij de directie der weduwen- en weezenkas voor officieren van de landmacht f 1,200.—.

Art. 29. Kosten tot verzekering en uitvoering van den eeredienst bij de militairen, daaronder begrepen tegemoetkomingen aan predikanten, geestelijken en onderwijzers f 8,400.—.

Art. 30. Huur van gebouwen, exercitievelden en loodsen f 8,500.—.

Art. 31. Kleine tegemoetkomingen, reisgelden, enz., aan gewezen militairen en weduwen en kinderen van militairen f 900.—.

Art. 29. Drukwerk van onderscheiden aard ten dienste van het leger, mitsgaders het drukken, aanschaffen en inbinden van militaire reglementen en boekwerken f 5,500.—.

Art. 33. Transportkosten, voeding, huisvesting, dag- en reisgelden van in te lijven lotelingen der nationale militie en opgeroepen wordende verlofga-

gers, voor zoover een en ander door de zorg van de gemeentebesturen in voorschot wordt betaald f 13,000.—.

Art. 34. Kosten van de magazijnen van kleeding, uitrusting, hospitaalgoederen, kampementseffecten, enz.:

- a. traktementen, toelagen, bureaustkosten, daggelden aan mindere bedienden en arbeidsloonen, na aftrek van de kosten wegens het in die magazijnen vervaardigen van kleedingstukken ten behoeve van het leger f 41,100.—.
- b. vernieuwing en onderhoud van kampementseffecten, voorwerpen van velduitrusting, enz. f 41,900.—.
- c. aanschaffing van ledergoed, enz., voor de schutterijen. *Memorie*.

Totaal f 83,000.—.

Art. 35.

- a. Kosten van verkenningen, het maken van plans, met de kosten uit een en ander voortvloeiende, ten behoeve van de kaarten op de topographische inrichting te vervaardigen f 4,200.—.
- b. kosten van de topographische inrichtingen, aan: traktementen der ambtenaren, toelagen der officieren, daggelden, remuneratiën, enz., der geëmployeerden en andere kosten dezer inrichting, na aftrek van hetgeen uit het Iste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch Indië* wordt gekweten voor het vervaardigen in kleurendruk van de door de topographische opname van *Java* verkregen overzichtskaarten der verschillende residentien f 22,800.—.

Totaal f 27,000.—.

Art. 36. Kosten wegens het onderhouden van militaire huisgezinnen in de aan het Rijk toebehoorende gestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* f 14,000.—.

Art. 37. Gratificatiën f 12,000.—.

Art. 38. Proceskosten van verschillenden aard. *Memorie*.

Art. 39. Subsidie aan het Invalidenhuis te *Leiden* f 5,000.—.

Art. 40. Het aanschaffen van onderscheidings-teekenen voor officiersdienst, van medailles voor diensten van onderscheiden aard en van eere-teekenen, ingesteld bij Koninklijk besluit van den 10den Mei 1865 (*Staatsblad* n°. 32) f 1,000.—.

Art. 41. Kosten, vallende op het kampeeren van troepen en op het verrichten van veldoefeningen op groote schaal f 85,000.—.

Art. 42. Kosten, vallende op telegraphische correspondentie f 100.—.

Art. 43. Lokaal- en schrijfbehoefden, vuur, licht,

enz., voor te houden examina voor officiersrangen, alsmede voor bijeenkomsten van raden van onderzoek f 100.—.

Art. 44. Kosten van het Hoofdcmité der Nederlandsche vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog, als reis- en verblijfkosten, huur van lokalen, toelage aan den secretaris, schrijfbehoefden, enz. f 1,000.—.

Art. 45. Kosten van de krijgsschool voor officieren, als: toelagen remuneratiën lokaal- en schrijfbehoefden f 8,600.—.

Totaal f 274,300.—.

XIVde AFDEELING.

Art. 46. Traktementen, soldijen, huisvesting en verdere kosten van het wapen der marechaussee, alsmede gratificatiën te verleenen aan marechaussees die met lichaamsgebreken ontslagen worden f 280,000.—.

XVde AFDEELING.

Overkompleete officieren, pensioenen, gagementen, onderstanden, lijfrenten en wachtgelden.

Art. 47. Overkompleete officieren, twee derde nonactiviteitstraktementen f 56,000.—.

Art. 48. Pensioenen, gagementen en onderstanden f 1,420,000.—.

Art. 49. Tijdelijke pensioenen en onderstanden, volgens de wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 129) f 15,000.—.

Art. 50. Pensioenen aan mindere geëmployeerden, werklieden en bedienden, op daggeld werkzaam bij inrichtingen van 's Rijks zee- en landmacht (wet van den 24sten Juni 1854 (*Staatsblad* n°. 92), f 9,800.—.

Art. 51. Lijfrente, toegekend aan den Pruisischen generaal graaf BÜLOW VON DENNEWITZ en diens mannelijke afstammelingen in de rechte linie (besluit van den Souvereinen Vorst van den 6den Februari 1814, n°. 3, en Koninklijk besluit van den 8sten Juli 115, n°. 4) f 5,250.—.

Art. 52. Toelage aan J. S. A. ELBERTS, weduwe van den kapitein W. DE MAN, als schadeloosstelling voor een in 1825 aan haar toegekend, doch nimmer door haar genoten Rijkspensioen f 300.—.

Art. 53. Wachtgelden f 3,740.—.

Totaal f 1,510,090.—.

XVIde AFDEELING .

Art. 54. Onvoorziene uitgaven f 66,293.—.

XVIIde AFDEELING.

Buitengewone uitgaven.

A. Materieel der artillerie:

Art. 55. Aanschaffing en aanmaak van nieuwe draagbare vuurwapenen, klein kaliber, met den aanleve van dien f 399,750.—

Art. 56. Aanschaffing en aanmaak van patroonhulzen tot nieuwe draagbare vuurwapenen, klein kaliber, met inbegrip van de daartoe benoodigde werktuigen, als anderszins f 105,625.—

Art. 57. Aanschaffing en aanmaak van pioniergereedschappen f 8,250.—

Totaal f 513,625.—

B. Kaserneering:

Art. 58. Verbetering van Rijksgebouwen en van gebouwen door de gemeenten tot militair gebruik aan het Rijk afgestaan, die zich in de garnizoenen en op de legerplaatsen bevinden, bestemd tot kazernen, stallen, loodsens, magazijnen, hospitalen, infirmeriën, bakkerijen als anderszins, opbouw van daartoe bestemde nieuwe gebouwen, aankoop van gronden; verleen van subsidiën voor het maken en aankopen van die gebouwen en daartoe noodige gronden; kosten en ongelden bij het sluiten van aankopen en overeenkomsten; afkoop van rechten; opzicht- en aanbestedingskosten, enz.

a. Voortzetting van het bouwen van een kazerne met een magazijn van kleeding, alsmede het bouwen van stallen en een militaire bakkerij te *Utrecht* f 300,000.—

b. Het verbeteren en uitbreiden der kazernen, alsmede van woningen voor gehuwden te 's *Gravenhage* f 100,000.—

c. Het verbeteren en uitbreiden der kazernen, benevens het bouwen van woningen voor gehuwden te *Breda* f 90,000.—

d. Het verbeteren en uitbreiden der kazernen, het bouwen van woningen voor gehuwden, zoomede van een militaire bakkerij, en uitbreiding der ziekeninrichting te *Arnhem* f 100,000.—

e. Voortzetting van de verbetering en uitbreiding van het kazernement *Schoonhoven* f 25,000.—

f. Uitbreiding van de kazernegebouwen te *Gouda* f 80,000.—

g. Het bouwen van stallen en van eene infirmerie te *Amersfoort*, alsmede het aankopen van exercitieterreinen en het maken en verbeteren van kazernen en gebouwen aldaar f 195,000.—

h. Het maken van eenige gebouwen op de *Olde-*

broeksche heide, ten dienste van een schietschool voor de artillerie f 60,000.—

Totaal f 950,000.—

XVIIIde AFDEELING.

Art. 59. Dekking der uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst van 1876 f 6,200,000.—

Totaal generaal der begrooting f 24,245,000.—

ART. 2. Wanneer de som, in dit hoofdstuk uitgetrokken voor een der onderwerpen van uitgaaf, begrepen onder de artikelen 3, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 en 53, ontoereikend mocht worden bevonden, kan het ontbrekende bedrag, met inachtneming van het voorschrift van het 2de lid van artikel 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), aangevuld worden door overschrijving uit den post voor *onvoorziene uitgaven*, in hetzelfde hoofdstuk voorkomende.

ART. 3. De in den loop van het dienstjaar opkomende behoeften, het voorschreven Departement betreffende, welke hare omschrijving niet vinden in de artikelen van dit hoofdstuk, worden op den post voor *onvoorziene uitgaven* aangewezen.

Die uitgaven worden bij de rekening omschreven en verantwoord in zoovele bijzondere posten, als zij gelijksoortige onderwerpen betreffen.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te den

De Minister van Oorlog.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Wanneer dikwijls in openbare geschriften en anderszins én Regeering én Vertegenwoordiging beschuldigen moeten aanhooren aangaande verwaarloozing of geringschatting der zaken van oorlog, zou het weinig moeite kosten om de groote overdrijving en onbillijkheid van die verwijten tegenover de natie aan te toonen.

In plaats echter van daaromtrent in een onvruchtbaren woordenstrijd te treden, zal het wel de voorkeur verdienen, om de onbillijkheid dier verwijten te vergelijken en zelfs te eerbiedigen door het bewust-

zijn, dat zij ontstaan uit de groote waardering door de natie van haar zelfstandig volksbestaan, en die er haar toe moet brengen om met degelijk overleg maar tevens met geestkracht, zich die opofferingen op te leggen, welke daartoe vereischt worden.

Te dien opzichte zal men dus kunnen volstaan met er op te wijzen, dat die verschijnselen op militair gebied zich niet alleen bij ons, maar bij de meeste naburen vertoonen, en dat zij een natuurlijk en onvermijdelijk gevolg zijn:

ten eerste van den grooten technischen vooruitgang der oorlogsmiddelen, die zooveel meer dan vroeger groote geldelijke opofferingen eischen, en oorzaak zijn dat het grootste deel der van vroeger bestaande middelen aan versterkingen en materieel geheel onvoldoende is voor de tegenwoordige toestanden;

en ten tweede, door dat de toenemende maatschappelijke welvaart steeds hooger financieele eischen stelt tot het voltallig houden van het leger, inzonderheid wat het voorzien in de behoefte aan goed onder-officierskader betreft.

Bij de overweging van het vele, dat dien ten gevolge in alle onderdelen van het krijgswezen te verichten valt, mag het overbodig geacht worden zich in bespiegelingen nopens een in dit opzicht volmaakt toestand verder te begeven, dan noodig is, om den weg aan te duiden en de richting vast te houden, die bij de goede regeling der militaire maatregelen voor de toekomst gevorderd worden; maar daarentegen dient men in de eerste plaats te zorgen, dat men ten allen tijde zooveel doenlijk in staat zij aan de eischen van het oogenblik, aan de geweldige omstandigheden, die dikwijls binnen korten tijd het leven der volken kunnen beroeren, het hoofd te kunnen bieden op eene wijze een zelfstandig volk waardig en onmisbaar voor het bewaren der nationale eer en onafhankelijkheid; in één woord, dat men bij het invoeren der hervormingen, voor de ontwikkeling van het krijgswezen noodig, het verband van het bestaande niet verbreke, maar integendeel versterke, om ten allen tijde slagvaardig te zijn en te blijven.

Het komt er dus op aan, om telkens in slagvaardigen toestand één stap, een zoo grooten stap mogelijk, te doen en te voorkomen dat men, bij de beste bedoelingen, door langdurige overwegingen van hetgeen de volkomenheid zou vereischen na verloop van tijd zou moeten erkennen, weinig vooruit te zijn gegaan. Men zij er op bedacht dat, wanneer groote inspanning ten aanzien van een gedeelte der onderscheidene militaire eischen, geen praktisch resultaat kan geven, alvorens dat in volgende jaren andere gedeelten daarmede in overeenstemming zijn gebracht, de kracht der defensie er voor het oogenblik volstrekt niet mede gebaat zoude zijn.

Het gelijken tred houden bij het vooruitgaan in alle opzichten is dan ook de grondslag van de voorstellen, die de Minister van Oorlog bij deze begrooting de eer heeft aan het oordeel der Verteegenwoordiging te onderwerpen.

Zijn eerste streven zal daarbij zijn, de algemeene beoordeeling der begrooting gemakkelijk te maken, door de strekking der verschillende posten en het onderling verband zoo duidelijk mogelijk aan te geven.

§ 2. Werd door het vaststellen van de vestingwet hoofdzakelijk een waarborg gezocht, dat bij de vernieuwing en verbetering der defensieliniën een vast beginsel zoude worden doorgevoerd, en werd daarbij tevens een termijn van acht jaren gewenscht, om een in zooverre volkomen toestand te bereiken, dat men het vestingstelsel voltooid kan noemen, — zeker heeft iedereen daarbij een practisch bruikbaren toestand op het oog gehad.

De vaste werken nu zijn wel niet anders te beschouwen dan als geschutstanden, tegen vijandelijken aanval, en geschutvuur naar eisch beschermd.

Door de inrichting van het vesting- en kustmaterieel voor krachtiger werking, is dit materieel, kostbaar en samengesteld, een onafscheidelijk deel der versterkingen geworden, zoodat bij het ontwerpen der werken reeds dadelijk, veel meer dan dit vroeger het geval was, bepaald behoort te worden, welke geschutsoort daarin gebruikt, en dus welk materieel daarin voorhanden en opgesteld moet zijn, terwijl er niet meer aan te denken valt, om het er op te kunnen laten aankomen, bij opkomend oorlogsgevaar in het ontbrekende te dien opzichte uit een meer onbestemden aanwezig voorraad naar omstandigheden te voorzien.

Elke versterking brengt dus hare zeer bepaalde behoefte aan aanwezig geschutmaterieel mede, dat reeds in batterij moet zijn gesteld, of waarvoor althans alle inrichtingen ter plaatse gereed moeten zijn, om die onmiddellijk in batterij te kunnen brengen, terwijl de munitieën in voldoende hoeveelheid daarbij moeten zijn opgelegd. Zonder dit aanwezige materieel is de versterking ten eenen male onvoltooid te noemen, veeleer zelfs dan wanneer er nog iets aan de volkomenheid der gebouwen en andere inrichtingen mocht ontbreken.

Dat de noodige sommen voor dit onmisbare materieel niet gering geschat moeten worden, bleek reeds door hetgeen daaromtrent bij de Memorie van Toelichting van de vorige begrooting in § 2 werd aangevoerd, en waar het bij die paragraaf genoemde geschut, dat nog niet de geheele behoefte uitmaakt, reeds eene uitgaaf van meer dan 12 miljoen vordert.

Men moet zich wel wachten, — ook voor de financiële beoordeeling — om de werken van het artillerie-materieel te scheiden, en om een werk in voltooiden toestand te achten wanneer dit materieel niet ter plaats aanwezig is, en dadelijk in batterij gesteld kan worden.

Het komt dus den Minister van Oorlog hoogst wenschelijk voor, ten einde de beoordeeling en de discussiën der uitgaven op den zuiversten grondslag te behandelen, onder de »*uitgaven voor de voltooiing van het vestingstelsel*», genoemd in de wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 193), die het beheer der gelden, daartoe bestemd, regelt, ook te begrijpen het materieel onafscheidelijk aan de vesting- en kustdefensie verbonden, en dus die gelden niet meer *afzonderlijk* als buitengewone artillerie-uitgaven op de begrooting aan te vragen.

§ 3. Het ligt in de bedoeling van den Minister van Oorlog, om zich bij de voltooiing van het vestingstelsel tot de eenvoudigste opvatting te bepalen. De redenen, die hem daartoe leiden, zijn:

ten eerste dat, ook bij de vaste weermiddelen, de algemeene verdedigbaarheid zoo spoedig doenlijk, in onderling verband der werken met hunne bewapening moet verbeterd worden en doorgaande behouden blijven;

ten tweede dat hij, wat zijne persoonlijke inzichten betreft, ook nadat aan deze eenvoudige opvatting der voltooiing voldaan zal zijn, niet zoude medegaan met hen, die het tot stand brengen van forten en vaste weermiddelen op veel ruimer schaal wenschen.

Maar ook al kon hij zich met zoodanige — zijns inziens overdreven — inzichten vereenigen, zou hij toch, naar aanleiding der hiervoren gestelde beginselen, aan de bewering vasthouden, dat men met de voltooiing volgens eenvoudiger opvatting moet aanvangen, er op lettende om bij het ontwerpen daarvan de plannen van uitvoeriger strekking niet te praejudicieeren. Hij moet er echter op wijzen, dat zijne eenvoudiger opvatting in de eerste jaren tot geen vermindering der uitgaven op dit onderwerp kan leiden, omdat hij van oordeel is, dat de aan te leggen versterkingen niet uit verkeerde zuinigheid bekrompen mogen worden ontworpen, en dat men de voltooiing met de meestmogelijke inspanning behoort te bespoedigen.

Het is daarom, dat hij voor den post van uitgaven tot voltooiing van het vestingstelsel (waaronder nu de behoeften aan het daarbij behoorend materieel der artillerie zijn begrepen) vermeent 6½ miljoen te moeten aanvragen.

§ 4. Of men nu bij de verbeteringen en voorzie-

ningen moet aanvangen met de vaste weermiddelen, of wel met het leger, is eene beschouwing, die wel geheel buiten de vooropgestelde beginselen van den Minister van Oorlog ligt. Hij toch is van oordeel, dat op elk gebied der militaire eischen datgene moet gedaan worden wat noodzakelijk blijkt te zijn, en uit zijn eenvoudige opvatting van de voltooiing van het vestingstelsel blijkt genoegzaam, dat hij in geenen deele geneigd is, om de behoeften aan een krachtig georganiseerd leger in de tweede plaats te stellen, en de ontwikkeling daarvan zeker niet wenscht te doen achterblijven bij die der vaste weermiddelen.

Reeds dadelijk bij zijn optreden heeft hij maatregelen genomen, om het in 1873 ingestelde commandement der vaste liniën en stellingen geheel aan de eischen, die deze instelling noodzakelijk maakten, te doen beantwoorden, door het beter regelen van het territoriaal gezag, om dadelijk, bij dreigend oorlogsgevaar, de vrije beweging van het veldleger te waarborgen en naar eisch te ondersteunen. Hetgeen te dien aanzien totnutoe in vredestijd aan de divisiecommandanten was opgedragen, is bij het commando der liniën en stellingen overgebracht, en de noodige instructiën, ook voor oorlogstijd, zijn in verband daarmee vastgesteld, ten einde den geleidelijken en spoedigen overgang van vredes- tot oorlogstoestand te verzekeren.

Te gelijker tijd met de nieuwe regeling van het onderwijs aan de Koninklijke Militaire Academie, waarvan het ontwerp in behandeling is, zullen ook de maatregelen worden beraamd, om bij de geheele opleiding en vorming der officieren het noodige verband te verkrijgen; met het oog daarop is reeds de Stafschool in een Krijgsschool voor Officieren hervormd.

§ 5. Onder de voornaamste punten, die spoedige voorziening behoeven, komt zeker het dringendste in aanmerking, de vorming van het kader. Al is het numerieke tekort aan kader-onderofficieren niet zóó groot als men zich algemeen wel voorstelt, dan is toch het steeds meer en meer verlopen van dat kader met zekerheid te voorzien; de aanvulling vooral is wegens het groote gebrek aan korporaals volstrekt niet verzekerd.

De genomen maatregelen tot vorming van militiekader hebben aanvankelijk wel goede vruchten gedragen; het gehalte blijft natuurlijk verre beneden datgene wat voor een vast kader vereischt wordt, maar men mag daarbij niet uit het oog verliezen, dat het doel van het militiekader niet kan zijn, om het vaste kader te vervangen, maar bepaaldelijk om in de groote behoefte, voornamelijk aan stof tot latere aanvulling van geleden verliezen, bij mobili-

satie te voorzien, en mede dienen moet om personeel te vormen, dat na het volbrengen van militiedienst stof tot schutterij-kader kan opleveren. Met de noodzakelijke uitbreiding van den militiedienst zal de behoefte aan goed vast kader voor de oefening daarvan nog dringender zijn, en zonder krachtige maatregelen zou dit onontbeerlijk levenselement voor het leger spoedig geheel verloren gaan.

Hoewel hetgeen reeds is aangewend tot het compleet houden van het kader onderofficieren niet als geheel onvruchtbaar kan beschouwd worden, blijft de zucht om een burgerlijk bestaan te bekomen en daardoor eene lotsverbetering te erlangen, bij de onderofficieren levendig.

De welvaart die in den lande heerscht, de hooge arbeidsloonen welke in het algemeen verdiend worden, de gelegenheid die voor geschikte personen bestaat om, hetzij bij het fabriekwezen, bij spoorwegondernemingen, of bij zoovele andere instellingen geplaatst te worden, bieden dan ook den onderofficieren ruime gelegenheid tot lotsverbetering aan, wanneer zij in het burgerlijke terugkeeren. Eene vermeerdering van de soldij is uit dien hoofde een eerste vereischte waaraan voldaan behoort te worden.

Wel is men in het vorige jaar tot eene algemeene verhooging der soldijen overgegaan, doch die verhoogingen zijn bepaaldelijk voor de onderofficieren te gering te achten. Zoo men hen voor den dienst wenscht te behouden, dan behoort bij eene eenigszins ruimere toepassing tot het verleenen van toestemming om een huwelijk te mogen aangaan, de soldij zoodanig te zijn geregeld, dat zij zich behoorlijk kunnen onderhouden, ook dan wanneer zij gehuwd zijn, en dat hun inkomen niet achterstaat met de verdiensten van een vlijtigen werkmán, of met de bezoldiging van een concierge, bode, opzichter of andere soortgelijke betrekking. In een woord, de onderofficiersbetrekking moet een behoorlijken en geëerden stand in de maatschappij kunnen vormen; dan kan men ook voor de hoogere graden een voldoende aantal meer ontwikkelde personen verwachten. Dit is te meer noodig te achten, wanneer men bedenkt, dat ook het aantal luitenants voor de behoeften van den oorlog zeker geheel onvoldoende zal zijn, wanneer niet bij het hooger onderofficierskader ruimschoots stof voorhanden is, om bij het verlies van buiten gevecht gestelde officieren, hunne plaats in de gelederen te kunnen innemen.

Ook moet het te openen vooruitzicht voor de onderofficieren als het beste middel worden beschouwd, om de vrijwillige dienstneming van het leger afdoende te bevorderen en te herstellen. Op deze gronden

bestaat het voornemen om de soldijen van het onderofficierskader te verhoogen, als volgt:

bij de infanterie: de adjudant-onderofficier van f 1,25 op f 2,00; de sergeanten-majoor van f 1,10 op f 1,25 en f 1,75 (twee klassen); de sergeanten en fouriers van f 0,77 op f 0,80 en f 0,90 (twee klassen). Bij de overige wapens in dezelfde verhouding.

Wordt daartoe overgegaan, dan zal dit aan den onderofficier het vooruitzicht opleveren van een behoorlijk bestaan. Bij voorbeeld: een adjudant-onderofficier bij de infanterie zal dan in het jaar genieten: aan soldij f 730,—; voor kleeding f 120,45; voor brood f 32,85; vrije woning, bij raming f 90,20; soldijverhooging 12jarige dienst f 36,50; totaal f 1,010.—.

Een sergeant-majoor 1ste klasse, bij de infanterie: aan soldij f 638,75; voor kleeding f 54,75; voor brood f 32,85; vrije woning bij raming f 87,15; soldijverhooging als boven f 36,50; totaal f 850.—.

Daarenboven nog vrije geneeskundige behandeling.

Voor de overige wapenkorpsen, waarbij de soldijen en de toelagen voor het kleedingsfonds hooger zijn gesteld, zal de toestand nog gunstiger zijn.

Ook tot verbetering hunner pensioenen is een ontwerp van den Minister bij den Raad van State ahangig.

§ 6. Eene behoefte, die men niet langer onvervuld mag laten, is het gebrek aan veld-artillerie voor het leger.

Zelfs tot bevrediging van de bescheidenste wenschen moet men toch het tegenwoordige aantal van 14 batterijen ad 6 stukken, dat is dus 84 stukken, ten eenen male onvoldoende achten.

Bij alle Mogendheden worden minstens 4 stukken per 1000 man gerekend; dit kan bij ons veldleger, grootendeels bestaande uit jonge menschen, zonder vorming op het slagveld, bezwaarlijk minder gesteld worden. De 84 stukken vertegenwoordigen dus slechts een veldleger van 21 000 man aan infanterie, en neemt men 1/3 aantal stukken meer, dat is 112 stukken, dan nog staat dit slechts in goede verhouding met een leger van 28 000 man. Deze cijfers zijn sprekend genoeg om aan te toonen, dat de daarin te brengen verbetering geen uitstel lijden kan en met kracht moet worden aangevat.

Daartoe wordt dus bij deze begrooting voorgesteld, om al dadelijk te trachten de bestaande batterijen op 8 stukken te brengen.

Als de Minister daartoe het kader der batterijen met 1 sergeant-majoor, 3 sergeanten en 2 korporaa's

vermeedert, ducht hij alleen de aanmerking van niet genoeg in rekening te brengen.

Daar hij echter van oordeel is dat het als een zeer gunstig resultaat zal zijn te beschouwen, indien, met het oog op de bestaande stof tot aanvulling, zoodanige uitbreiding dit jaar verkregen wordt, kan hij gerust de bespiegelingen nopens meerdere uitbreiding tot een nadere gelegenheid uitstellen, en zich thans bepalen tot de uitvoering op de voorgestelde wijze, die geoordeeld wordt de meest geleidelijke te zijn, zonder het bestaande te veel uit zijn verband te brengen.

Het wordt echter hoogstnoodig geoordeeld om het regiment veld-artillerie, dat thans reeds een te uitgestrekt commando uitmaakt, dadelijk in twee regimenten te splitsen, wegens de groote inspanning, die, met zoodanige uitbreiding, voor het commando gepaard moet gaan.

§ 7. De dringende noodzakelijkheid, om in het kazernement te voorzien, wordt zoo algemeen erkend, dat de Minister van meening is, zijn voornemen, om daaraan met de meeste kracht voort te werken, wel niet nader te behoeven toe te lichten. Hij heeft dan ook niet geaarzeld om de daartoe benodigde sommen op de begrooting aan te vragen.

§ 8. In eene onmisbare behoefte voor de oefeningen der vesting-artillerie, te gelijk met de studiën tot de doelmatigste aanwending van ons vestinggeschut, dient ook volstrekt te worden voorzien.

Ten gevolge der verhoogde werking van het nieuwe geschut en de hoogere eischen die daarbij aan de bediening er van worden gesteld, is, veel meer dan vroeger, de oefening voor de manschappen, en de studie van hetgeen daarbij moet worden in het oog gehouden, voor de officieren van overwegend belang.

De garnizoenen der vesting-artillerie kunnen geen gelegenheid verschaffen om de opleiding der vesting-artilleristen eenigermate naar behooren te doen plaats hebben, en de groote afstanden, waarop de werking van het geschut, ook zelfs voor de veld-artillerie moet worden onderzocht, zijn omstandigheden, die te weeg brengen dat de terreinen, vroeger voor de practische oefeningen reeds weinig voldoende, thans ten eenen male ongeschikt zijn.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat een daartoe geschikt schietterrein, waartoe, om de noodige veiligheid te verzekeren, een lengte van ongeveer 8000 meters op eene breedte van gemiddeld 2000 meters noodig is, niet gemakkelijk is te vinden. Ten gevolge van de voorloopig gedane onderzoekingen, reeds door zijn voorganger voorbereid, hoopt de Minister er in te zullen slagen, voor een billijken prijs een

geschikt terrein daartoe te kunnen bekomen, wanneer hem de gelden voor den aankoop daarvan, welke hij zich voorstelt suppletoir op de begrooting voor het loopende jaar aan te vragen, zullen worden toegestaan.

Voor het tot stand brengen van de gebouwen en inrichtingen, het eerst noodig, is op de begrooting voor 1876 een som van f 60 000 gebracht.

§ 9. Niettegenstaande de reeds genomen maatregelen om bij de officieren van den geneeskundigen dienst de vooruitzichten op den duur in goede verhouding met hunne diensten te doen zijn, oordeelt de Minister van Oorlog dat hierin geen voldoende verbetering kan worden gebracht dan op de door hem voorgestelde wijze, gelijk hier later bij de afzonderlijke behandeling van het daarop betrekking hebbende artikel zal worden uiteengezet.

§ 10. Het zeer natuurlijk streven om de aanvrage van gelden voor den gewonen dagelijkschen dienst tot het kleinstmogelijke cijfer terug te brengen, heeft meermalen een te groote bekrompenheid van sommige posten ten gevolge, en werkt zeer ten nadeele van groote, maar meer voor tijdelijke inkrumping vatbare belangen, waarvan dan eerst later de gevolgen worden ondervonden. Zoo kan er onder anderen op gewezen worden, hoe het te bekrompen berekenen van het aantal der in dienst te stellen manschappen wel de begrooting verlicht, maar wanneer dan bij het indeelen der miliciens de behoefte aan manschappen grooter blijkt te zijn, dit meerder aantal niet kan worden ingedeeld, zonder den oefeningstijd te veel te bekorten, zoodat niet alleen die oefening onvoldoende wordt, maar zelfs in den meestnoodzakelijken dienst niet naar behooren kan worden voorzien.

De Minister wenscht, op het voetspoor zijner voorgangers, die reeds in dien zin verbetering aanbrachten, zoodanige toestanden niet te bestendigen, en schroomt daarom niet de onvermijdelijke verhooging van dergelijke posten op de begrooting ten volle te verantwoorden.

Is dit het geval bij het aangeven van het aantal manschappen onder de wapenen, ook bij posten in betrekking tot de gewone behoeften van den geneeskundigen dienst en van de werkplaatsen voor het materieel der artillerie, moet dit tot verhooging leiden; wat het laatste betreft, werken de vele hervormingen en de grootere eischen van dit materieel, en de dien ten gevolge vermeerderde inspanning van werkkrachten, mede tot de onvermijdelijke verhooging van dat gedeelte van den dienst.

§ 11. De toeneming der prijzen van fourages, zoo ook de hooge prijzen van paarden en andere behoeften doen evenzeer hunnen onvermijdelijken invloed op het begrootingscijfer gelden.

§ 12. Aangaande het vervangen van het bronzen veldgeschut door stalen, zijn de proeven nog niet geheel afgelopen en de beslissing nog niet zoo geheel voorbereid, dat daaromtrent thans bepaalde voorstellen kunnen worden medegedeeld.

§ 13. Ten einde den invloed van de in de vorige paragrafen uiteengezette beginselen en omstandigheden op de begrooting zoo duidelijk mogelijk uiteen te zetten, wordt hierbij een staat overgelegd, waarmede de Minister zich vleit een goed overzicht te geven van het geheele karakter der begrooting, zoodat de beoordeeling daardoor zoo gemakkelijk mogelijk zij.

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

§ 14. Het gering verschil tusschen de ramingen voor deze afdeeling over 1876 en 1875 (die voor eerstgenoemd jaar bedraagt f 1000 meer) ontstaat bijna geheel uit de uitgaven voor den huishoudelijken dienst; het is namelijk noodzakelijk dien post te verhoogen, omdat, niettegenstaande de zuinigheid, welke voor alles, wat onder die uitgaven behoort, voortdurend is inachtgenomen, gedurende de laatste jaren telkens op art. 3 is te kort gekomen, waarin dan door overschrijving uit den post voor onvoorziene uitgaven moest worden voorzien.

Op de begrooting voor 1876 is nu de raming voor art. 3 met f 942 vermeerderd.

IIde AFDEELING.

Verschillende staven en dienstvakken.

§ 15. Voor 1876 wordt f 295,489.— aangevraagd; voor 1875 is toegestaan f 284,054.—; dus meer f 11,435.—.

Deze vermeerdering ontstaat doordien het getal der Adjudanten bij Zijne Majesteit den Koning met een Generaal-Majoor, met het traktement van Kolonel, is vermeerderd; door de verhooging van de traktementen van eenige Officieren bij den grooten staf, ten gevolge van bevordering in rang; wegens het meerder benoodigde voor de fourages, waarvan de prijzen aanmerkelijk zijn gestegen, en voor het schrikkeljaar.

De oprichting van de Krijgsschool voor Officieren brengt mede de vermeerdering met één van het aantal Kapiteins van den generalen staf. Het onderwijzend personeel der opgeheven Stafschool gaat namelijk over aan de Krijgsschool, maar uithoofde bij deze laatste het onderwijs uitgebreider is, wegens de bestemming der inrichting, zal het getal leeraren moeten worden vermeerderd, waartoe één Kapitein van den generalen staf noodig is.

Deze geringe uitbreiding van laatstgemeld dienstvak zal ten bate komen van de behoefte aan Staf-officieren bij mobilisatie van het leger; immers de tegenwoordige formatie is geenszins toereikend, om de staven van de brigades uit Officieren van den generalen staf te kunnen samenstellen.

IIIde AFDEELING.

Verschillende wapencorpsen.

§ 16. Reeds hiervoren bij § 6 is de noodzakelijkheid aangewezen eener uitbreiding van de veldartillerie.

Het komt wijders zeer wenschelijk voor, om bij de artillerie het getal der adjudanten-onderofficier te vermeerderen, zoodanig, dat bij elk detachement hetwelk door een Hoofdofficier wordt gecommandeerd, één onderofficier van dien graad aanwezig zij, evenals dit het geval is bij de bataljons infanterie.

Bij het bataljon mineurs en sappeurs, waarbij het getal sergeanten bereids is vermeerderd, is het noodig, dat bij iedere compagnie een tweede sergeant-majoor worde aangesteld, die evenals bij het instructie-bataljon bepaaldelijk belast zal zijn met het toezicht over den inwendigen dienst bij de compagnie, en waardoor aan de klimmende behoefte van meerder kader zal worden te gemoet gekomen.

Ook het getal schrijvers dient bij de korpsen te worden vermeerderd, ten einde eenigen daarvan te kunnen detacheren bij de divisie-commandanten en andere militaire autoriteiten, die daaraan behoefte hebben en daarvoor geene onderofficieren of korporals van de korpsen kunnen aanwijzen, zonder die, tot groot nadeel van den dienst, aan hun eigenlijken werkkring te onttrekken.

Voor een en ander zijn dan ook de noodige gelden op de begrooting uitgetrokken.

Er is nu gerekend, dat in 1876 onder de wapenen zullen worden gehouden — de Officieren niet medegerekend: —

10 180 man aan kader en vrijwilligers;

10 300 miliciens der lichting van 1875, die nog in 1876 eenige maanden onder de wapenen blijven tot

volbrenging van hun eersten oefeningstijd van 12 maanden;

7 420 miliciens, die krachtens de artt. 123 en 124 der wet op de nationale militie van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) moeten dienen tot aanvulling van het 1/7 der militie, dat onder de wapenen kan worden gehouden:

10 400 miliciens, die in 1876 ingelijfd worden tot eerste oefening gedurende een jaar;

18 600 miliciens, bestemd tot het bijwonen der herhalingsoefeningen.

Wijders 4339 paarden, als: 2358 bij de cavalerie en 1981 bij de artillerie.

Bij de aanbesteding der fourages voor de behoeften van het loopend dienstjaar is het gebleken, dat daarvoor ruim 7 cents per ration te weinig op de begroting is uitgetrokken.

Alzoo het te voorzien is, dat de oogst ten dezen jare niet gunstiger zal zijn dan in 1874 en de prijzen dan ook niet zullen dalen, zoo heeft dit aanleiding gegeven het ration fourage bij de cavalerie tegen 77 cents — en het zwaardere bij de artillerie tegen 82 cents te berekenen.

Bij deze afdeeling wordt overgelegd een staat der effectieve sterkte van het leger op den 1sten Juli 1875.

IVde AFDEELING.

Remonte.

§ 17. Uit de aanwijzing in den toelichtenden staat zal men ontwaren, dat het voornemen bestaat om voor de veld-artillerie niet al de paarden in 1876 aan te schaffen, welke volgens de nieuwe samenstelling noodig zullen wezen, maar zich slechts tot een gedeelte van het meerder benoodigde getal zal bepalen.

Er zullen dus, met het oog hierop, voor de verschillende korpsen noodig zijn 4150 paarden. Op 1 Juli 1875 waren bij de korpsen aanwezig 4087 paarden, uit de remonten moeten nog ontvangen worden 166, te zamen 4253 paarden. In 1875 zullen nog vermoedelijk worden afgevoerd 170; blijft 4083 paarden.

Het vermoedelijk tekort op 1 Januari 1875, dat buitengewoon moet worden aangeschaft, wordt berekend op 67 paarden en het verlies in het jaar 1876 gesteld op 466 paarden, zoodat dan dienen te worden aangeschaft 533 paarden.

Aangezien de gemiddelde prijs der in 1875 aan te schaffen paarden f 654,09 heeft bedragen, wordt het raadzaam geacht den inkoopsprijs niet lager dan op f 650 te ramen, zoodat er noodig zal zijn

f 346,450.—; voor 1875 is toegestaan f 297,000.—. Er wordt dus meer geraamd f 49,450.—.

Vde AFDEELING.

Koninklijke Militaire Academie.

§ 18. Voor 1876 is geraamd f 150,000.—. Op de begroting voor 1875 is toegestaan f 134,672.—. Verschil f 15,328.—;

hetwelk voortspuit uit het grooter aantal cadetten voor 1876, uit de voorgenomen verhooging der soldijen van de onderofficieren, de hoogere prijzen der fourages, eindelijk de omstandigheid, dat 1876 een schrikkeljaar zal wezen.

VIde AFDEELING.

Reiskosten en vacatiën, enz.

§ 19. De raming voor 1876 is even hoog als met bedrag uitgetrokken op de begroting voor 1875.

VIIde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

§ 20. Hoewel bij de nieuwe samenstelling van het personeel van den geneeskundigen dienst, vastgesteld bij Zijner Majesteits besluit van den 22sten Januari 1875, n°. 24, het getal officieren die den rang van hoofdofficier bezitten, met vier, en die welke aan den rang van kapitein zijn geassimileerd, met drie is vermeerderd, terwijl ook het getal der apothekers der 1ste klasse (kapitein) met twee is verhoogd en daardoor de bezoldigingen van een zeker aantal geneeskundige officieren en apothekers aanmerkelijk zijn verbeterd, is het niet te ontkennen dat het vooruitzicht van de overigen om, na een zeker aantal dienstjaren als officier, mede ene lotsverbetering te ondergaan, uit den aard der samenstelling van het dienstvak, niet zoo gunstig is als dat van de officieren van hunnen rang bij de overige wapens.

Hierin wenschte men te gemoet te komen, door aan hen, na het volbrengen van een zeker aantal dienstjaren als officier, eene traktementsverhooging toe te kennen en wel:

1°. aan de officieren van gezondheid, de apothekers en paardenartsen der 1ste klasse:

a. die meer dan 23 jaar als officier hebben gediend, ad f 200 's jaars;

b. aan hen, die meer dan 24 jaren hebben gediend, ad f 400 's jaars en

c. aan de officieren van gezondheid der 1ste klasse, die meer dan 25 jaren als officier hebben gediend, ad f 600 's jaars;

2°. aan de officieren van gezondheid, apothekers en paardenartsen van de 2de klasse:

a. die meer dan 13 jaren als officier hebben gediend, ad f 100 's jaars;

b. die meer dan 14 jaren als officier hebben gediend, ad f 200 's jaars en

c. aan de officieren van gezondheid der 2de klasse, die meer dan 15 jaren hebben gediend als officier, ad f 300 's jaars;

waardoor dan ook de thans verleend wordende traktementsverhooging van f 100 's jaars, na 20 jaren officiersdienst, wat de geneeskundige officieren betreft, zal komen te vervallen.

Ten aanzien van de opleiding der studenten tot officier van gezondheid heeft de ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen:

Het aantal, dat gedurende het studiejaar 1875—1876 aan het onderwijs op het Athenaeum te Amsterdam zal deelnemen, kan nog niet met juistheid worden opgegeven, doch het zal althans niet minder bedragen dan aangewezen wordt door de hieronder volgende getallen, te weten: voor de zeemacht 31; voor het leger hier te lande 59; voor dat in de Oost-Indische bezittingen 126 en voor dat in de West-Indische bezittingen 3; te zamen 219.

In de kosten van het onderwijs, geraamd op f 84,250.—, met inbegrip eener som van f 29,500.— voor toelage aan de studenten voor den dienst hier te lande, zullen de betrokken Departementen bijdragen: Marine f 7,750.—; Koloniën f 32,250.—; Oorlog f 44,250.—; te zamen f 84,250.—. Voor 1874—1875 werden die kosten geraamd op f 81,000.—; dus meer f 3,250.—; veroorzaakt, doordien er 19 studenten meer aanwezig zullen zijn dan in het laatstgemeld studiejaar, en door de verhoogingen van de toelagen aan het toezichthoudend personeel der officieren.

De opleiding der militaire studenten blijft aan de daarvan gekoesterde verwachting beantwoorden.

In den loop van dit jaar zijn zes studenten tot arts bevorderd, namelijk: voor het leger hier te lande 2, en voor dat in de Oost-Indische bezittingen 4; te zamen 6.

Zoodra zij het aanvullingsexamen hebben afgelegd zullen zij tot officier van gezondheid benoemd worden. Het laat zich verwachten, dat bij het in het na-jaar te houden examen nog een viertal studenten tot arts benoemd zullen worden.

Lust, om voor de betrekking van officier van gezondheid te worden opgeleid, blijft bestaan.

Voor het getal opengestelde plaatsen op 1 October

aanstaande, bedragende: voor de zeemacht 6; voor het leger hier te lande 6; voor dat in de kolonien 12, en voor West Indie 1; hebben zich aangeboden: voor de zeemacht 3; voor het leger hier te lande 10; voor dat in de kolonien 22.

Voor den geneeskundigen dienst, met inbegrip van bovenbedoeld onderwijs, wordt nu aangevraagd f 551,250.—; voor 1875 is toegestaan f 499,760.—; dus meer f 60,490.—.

Dit verschil ontstaat:

a. door de verhooging der traktementen en toelagen van de geneeskundige officieren, reeds toegestaan en nader nog te verlenen f 28,800.—;

b. het meerder benoodigde voor chirurgicale instrumenten, ten dienste van de militaire ziekeninrichtingen f 10,000.—;

c. meer benoodigd voor de verpleging der zieken, hoofdzakelijk ten gevolge van wijziging in de toediening der portien spijs, alsmede door de duurte der levensmiddelen f 23,940.—, te zamen f 62,740.—. Hiervan af te trekken het minder aandeel, dat door het Departement van Oorlog wordt bijgedragen in de kosten van opleiding der studenten dan ten vorigen jare f 2,250.—; blijft gelijk f 60,490.—.

VIIIste AFDEELING.

Vuur en licht in de wachten.

§ 21. Met het ook op hetgeen voor 1874 is uitgegeven, kan voor 1876 een minder bedrag worden geraamd dan voor 1875 is toegestaan; die vermindering is op f 1000 gesteld.

IXde AFDEELING.

Scheeps- en wagenvrachten.

§ 22. De raming is even hoog genomen als voor 1875; men vleit zich daarmede te zullen toekomen.

Xde AFDEELING.

Materieel der artillerie.

§ 23. Het bedrag, geraamd voor 1876, is f 1,096,455.—; voor 1875 is f 1,009,275.— toegestaan; dus meer voor 1876 f 87,180.—.

Tot opheldering hiervan moge strekken:

1°. dat er meer voor daggelden enz. wordt uitgetrokken, ten einde met kracht te kunnen voorzien in de behoefte aan verwisselstukken tot draagbare vuur-

wapenen, aan geweren tot kamerschietoefeningen, aan projectielen, transport- en ziekenwagens, paardentuigen enz., en om met den grootsten spoed, door de werkkrachten toegelaten, te kunnen voortgaan met de noodzakelijke wijziging der patroontrekkers van de geweren klein kaliber en de wijziging der cavalerie-karabijnen;

2°. dat onder de gelden, uitgetrokken op art. 19, eene som van f 7000 is begrepen, strekkende tot eenige vermeerdering van de traktementen der burgerlijke beambten en geëmployeerden bij de artillerie-richtingen, een maatregel door de billijkheid gevorderd, omdat het bedoelde personeel tot dusverre niet heeft gedeeld in de verhooging van bezoldiging, die in den aanvang van dit jaar aan alle ambtenaren, werkzaam bij Departementen van algemeen bestuur, is toegekend;

3°. dat de meerdere gelden voor materialen hoofdzakelijk dienen tot aankoop van constructiehout, ten einde den houtstapel aan te vullen, om zekerheid te hebben dat altijd een voldoende hoeveelheid goed, droog constructiehout voorhanden zij, wijl dit niet te verkrijgen is in den handel;

4°. dat de ondervinding van verscheidene jaren heeft geleerd, dat de sommen, tot dusverre uitgetrokken voor bureaugelden, magazijnuitgaven en het onderhoud van materieel bij de korpsen enz., ontoereikend waren, zoodat het noodig is die te ramen zooals nu is geschied;

5°. dat eenige uitgaven noodig zijn tot uitbreiding van de werkkraft, vooral met het oog op den aanmaak van het materieel van nieuwe constructie;

6°. dat vereischt wordt over eenige gelden te kunnen beschikken voor de aanschaffing van verwisselstukken, noodig voor aanvulling der uitrusting van het veldleger, voor zooverre deze voorwerpen niet in 's Rijks werkplaatsen kunnen worden aangemaakt.

De voorraad van patroonhulzen met looden kogels in gelijk getal en scherpe patronen voor achterlaadgeweren, klein en groot kaliber, blijkt uit onderstaande opgaaf:

Op 1 Januari 1875 waren voorhanden 9,803,599 hulzen en patronen, scherpe, klein kaliber en 13,221,246 idem groot kaliber. In 1875 zullen worden aangemaakt 9,255,333 stuks klein kaliber, te zamen 19,058,932 klein kaliber. — Vermoedelijk zullen in 1875 worden verbruikt 3,500,000 stuks klein en 850,000 stuks groot kaliber; zoodat op 1 Jan. 1876 vermoedelijk voorhanden zullen zijn 15,558,932 hulzen en patronen klein kaliber, scherpe, en 12,371,246 idem groot kaliber.

Tot aanvulling voor het verbruik gedurende 1876 zullen in dat jaar worden aangemaakt $3\frac{1}{2}$ millioen patroonhulzen tot draagbare vuurwapenen klein ka-

liber en 500,000 patroonhulzen tot geweren groot kaliber. De kosten hiervan belooopen f 160,000; op denzelfden post (art. 21) der begrooting voor 1875 is toegestaan f 200,000, zoodat de raming voor 1876 de som van f 40,000 minder bedraagt.

Het bedrag der uitgaven voor practische artillerieoefeningen en aanschaffing van torpedos is voor 1876 tot een gelijk bedrag geraamd, als voor 1875 is toegestaan.

XIde AFDEELING.

Materieel der genie.

§ 24. Voor het gewoon onderhoud en alles wat gerekend wordt daaronder te behooren is voor 1876 geraamd f 138,200, dat is f 1800 *minder* dan voor 1875 is toegestaan; daarentegen is voor belangrijke herstellingen, vernieuwingen, enz. voor 1876 eene som van f 5400 meer uitgetrokken dan op de begrooting voor 1875 is toegestaan; brengt men hierbij in rekening het bedrag van f 48,500, voor betalingen nog eventueel te doen aan den aannemer van het fort bij Pannerden, over vorige reeds afgesloten dienstjaren, dan volgt hieruit, dat voor 1876 een som van f 52,100 *meer* is moeten worden geraamd dan op art. 23 der begrooting van 1875 is toegestaan.

Terwijl de artt. 24 en 25, vergeleken met 1875, dezelfde blijven, is voor art. 26, aanschaffing en aanmaak van materieel voor den telegraafdienst, voor spoorbanen en tot electriche verlichting te velde, f 1000 *minder* geraamd, zoodat het geheele bedrag der XIde afdeeling voor 1876, in vergelijking met 1875, de som van f 51,100 hooger is.

XIIdE AFDEELING.

Kazerneering.

§ 25. De uitgaven voor 1876, begroot ten behoeve van het gewoon onderhoud en voor belangrijke herstellingen en vernieuwingen aan kazernegebouwen, stallen, rijloodsen, magazijnen, enz., verschillen weinig met de sommen voor diezelfde onderwerpen op de begrooting van 1875; immers voor het gewoon onderhoud (art. 27 a) is f 3750 *meer* geraamd en voor belangrijke herstellingen en vernieuwingen (art. 27 b) f 9700 *minder*; echter is het noodig geweest het bedrag, uitgetrokken voor huur van gebouwen of gedeelten daarvan (art. 27 c) met f 3000 te verhoogen, ten einde in de noodzakelijke behoeften ten deze te kunnen voorzien.

Vergeleken met het loopende jaar bedraagt de totale som der XIIde afdeeling f 2950 *minder*.

XIIIde AFDEELING.

Verskillende uitgaven.

§ 26. *Art. 30. Huur van gebouwen, enz.* Het is gebleken, dat de som van f 7500, voor het jaar 1875 toegestaan, niet voldoende is om daarvan al de uitgaven voor dit onderwerp te kunnen bestrijden, zoodat dan ook een nagenoeg gelijk bedrag wordt aangevraagd als voor 1874 werd toegestaan.

Art. 36. Ommerschans en Veenhuizen. De afnemng van de veteranen-bevolking heeft op nieuw aanleiding gegeven tot vermindering van dezen post, en wel met een som van f 2000, in vergelijking met hetgeen voor 1875 is toegestaan.

Op den 1sten Juli 1875 bestond die bevolking uit 83 huisgezinnen met 164 hoofden.

Art. 45. Ten gevolge van de hervorming der Stafschool in eene Krijgsschool voor officieren, dat is in eene inrichting, ten dienste van alle wapens van het leger en ten behoeve van de opleiding voor speciale diensten en betrekkingen bij het leger, komen de kosten voor de Stafschool, die vroeger ten laste van den generalen staf waren, te vervallen; daarentegen zijn de kosten van het onderwijs aan de Krijgsschool op een artikel gebracht, dat onder deze afdeeling is gerangschikt.

XIVde AFDEELING.

Wapen der marechaussee.

§ 27. Voor het wapen der marechaussee wordt voor den dienst van 1876 aangevraagd f 280,000.—; voor 1875 is toegestaan f 264,662.54; dus meer f 15,337.46. Deze vermeerdering ontstaat: *a.* doordien het voornemen bestaat om de onderofficieren en brigadiers een verhooging van de thans bepaalde soldij toe te kennen f 9,800.—; *b.* het meerder benoedigde voor de fourage f 5,343.—; *c.* kleine verschillen ten gevolge van het schrikkeljaar f 194.46; alzoo f 15,337.46.

XVde AFDEELING

Overkomplete Officieren, pensioenen, gagementen, onderstanden, enz.

§ 28. Deze afdeeling ontledende, komt men tot de volgende uitkomsten:

Art. 47. De som aangevraagd tot bestrijding der twee derde- en van nonactiviteitstraktementen is even hoog als die toegestaan voor 1875.

Art. 48. Voor pensioenen, gagementen en onderstanden bedraagt de raming f 10,000 *minder*, dat is: zij is gelijkgesteld met het bedrag dat voor 1874 noodig is geweest; men veronderstelt hiermede te zullen toekomen.

Art. 49. De gelden voor 1875 toegestaan ten behoeve van de tijdelijke pensioenen zijn volstrekt niet toereikend, weshalve daarvoor nu f 5000 meer is uitgetrokken, waardoor het bedrag voor 1876 ongeveer gelijk zal wezen aan de som, die voor 1874 noodig is geweest.

Art. 50. Oordeelende, dat voor pensioenen aan *mindere geëmployeerden, werklieden en bedienden*, enz. iets *minder* kan worden geraamd dan voor 1875 is toegestaan, wordt hiervoor aangevraagd f 9800, dat is f 900 *minder* dan voor 1875.

Een en ander heeft ten gevolge, dat het totaal der XVde afbeelding f 5900 *minder* is geraamd dan de som voor 1875 toegestaan.

XVIde AFDEELING.

Onvoorziene uitgaven.

§ 29. Op de begrooting voor 1875 is daarvoor uitgetrokken f 58,321.— en voor 1876 f 55,595.—; alzoo nu *minder* geraamd f 2726.—.

XVIIde AFDEELING.

Buitengewone uitgaven.

§ 30. Hiervoren, in § 2, is reeds gezegd op welke gronden men oordeelt, dat de uitgaven voor de aanschaffing van zwaar kustgeschut en ook van vestinggeschut, bestreden moet worden uit de gelden, noodig voor de voltooiing van het vestingstelsel. In verband met dit beginsel, zijn onder deze afdeeling geene uitgaven voor het bedoelde materieel begrepen.

De posten voor het materieel der artillerie onder de buitengewone uitgaven op deze begrooting, zijn nu bepaald tot de draagbare vuurwapenen, de munitien in verband daarmede aan te maken, en tot de aanschaffing van eenige pioniergereedschappen. Tot toelichting hiervan moge het volgende strekken:

Het voornemen is, om gedurende den loop van 1876 een getal van 10,000 geweren klein kaliber aan te schaffen, zoodat op den 1sten Januari 1877 van die wapenen voorhanden zullen zijn 105,000.

Hierdoor zal aanvankelijk op voldoende wijze voorzien zijn in de bewapening der infanterie van het leger, maar het neemt niet weg, dat men in volgende jaren met de aanschaffing der bedoelde geweren zal behooren voort te gaan, niet alleen om te geraken tot een alleszins voldoende reserve, maar ook, om mettertijd de schutterijen met de geweren van klein kaliber te kunnen bewapenen.

Ten einde het bereden gedeelte der artillerietroepen met een doelmatig vuurwapen uit te rusten, zijn 3000 revolvers noodig; zich voorstellende de aanschaffing daarvan over 2 jaren te verdeelen, wordt het geld voor 1500 revolvers aangevraagd.

Wat de pionier-gereedschappen betreft, waarvoor eene som van f 8250 op de begroting voor 1876 is gebracht, zij moeten dienen om te gemoet te komen in eene behoefte van den hedendaagschen tijd, na-

melijk om aan de infanterie te velde eenige uitrusting te verschaffen van gereedschappen, geschikt tot het verrichten van lichten schansarbeid.

XVIIIde AFDEELING.

Voltooiing van het vestingstelsel.

§ 31. De reden, waarom voor 1876 een bedrag van f 3,500,000 meer is geraamd dan voor 1875 is toegestaan, is volledig toegelicht door het betoog, nopens hetgeen men onder de voltooiing van het vestingstelsel heeft te verstaan, zooals dit is opgenomen in § 2, reeds meer aangehaald.

De Minister van Oorlog,

ENDERLEIN.

Enkele kanttekeningen bij Hoofdstuk X van de Rijksbegroting 1976 tegenover Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting 1876”

1. Vergelijkbaarheid

a. Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting voor het dienstjaar 1876” is niet zonder meer vergelijkbaar met Hoofdstuk X van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1976.

In 1875 bestonden er een Departement van Oorlog en een Departement van Marine die elk een begroting opmaakten.

Van een luchtmacht was in die tijd nog geen sprake. Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting” heeft betrekking op het Departement van Oorlog.

b. De indeling van Hoofdstuk X van de Rijksbegroting 1976 is als volgt verdeeld in afdelingen:

- I Ministerie
- II Koninklijke marine
- III Koninklijke landmacht
- IV Koninklijke luchtmacht
- V Dienst van het loodswezen enz.
- VI Koninklijke marechaussee
- VII Gemeenschappelijke uitgaven
- VIII Civiele verdedigingsvoorbereiding.

Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting” dient te worden vergeleken met de Afdelingen I (gedeeltelijk), III, VI en VII (gedeeltelijk).

Afdeling I gedeeltelijk, omdat het huidige ministerie functioneert voor 3 krijgsmacht delen en het toenmalige ministerie alleen voor de Koninklijke landmacht werkzaam was.

Afdeling VII voor zover deze uitgaven aan de landmacht kunnen worden toegerekend. Dit is een zeer gecompliceerd karwei.

Uitgaande van de in het recente verleden gehanteerde verdeelsleutel $KM:KL:KLu = 1:2:1$ zou men voor een vergelijking van de nominale totaalbedragen van de beide begrotingen grofweg kunnen rekenen met de som van de totaalraming 1976 van de Afdelingen III en VI en de helft van de ramingen van de afdelingen I en VII.

In 1875 werden vergelijkbare uitgaven voor 1876 geraamd op f 24.245.000,—.

c. Gegevens ontbreken om een vergelijking uit te voeren voor beide jaren met betrekking tot:

- de defensie-uitgavenraming in relatie tot de totale Rijksuitgavenraming;
- de defensie-uitgavenraming in relatie tot het Nationaal Inkomen.

Overigens zou deze vergelijking — indien mogelijk — toch niet zonder meer mogen worden uitgevoerd, omdat dan ook o.a. de dreiging, waarmee men in beide jaren rekening hield bij de opstelling van de begroting, zou moeten worden ingecalculeerd.

De Memorie van Toelichting bij Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting” vermeldde overigens niets over een mogelijke dreiging.

d. De indeling van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1976 is er een naar kostensoorten. Het

Hierdoor zal aanvankelijk op voldoende wijze voorzien zijn in de bewapening der infanterie van het leger, maar het neemt niet weg, dat men in volgende jaren met de aanschaffing der bedoelde geweren zal behooren voort te gaan, niet alleen om te geraken tot een alleszins voldoende reserve, maar ook, om mettertijd de schutterijen met de geweren van klein kaliber te kunnen bewapenen.

Ten einde het bereden gedeelte der artillerietroepen met een doelmatig vuurwapen uit te rusten, zijn 3000 revolvers noodig; zich voorstellende de aanschaffing daarvan over 2 jaren te verdeelen, wordt het geld voor 1500 revolvers aangevraagd.

Wat de pionier-gereedschappen betreft, waarvoor eene som van f 8250 op de begroting voor 1876 is gebracht, zij moeten dienen om te gemoet te komen in eene behoefte van den hedendaagschen tijd, na-

melijk om aan de infanterie te velde eenige uitrusting te verschaffen van gereedschappen, geschikt tot het verrichten van lichten schansarbeid.

XVIIIde AFDEELING.

Voltooiing van het vestingstelsel.

§ 31. De reden, waarom voor 1876 een bedrag van f 3,500,000 meer is geraamd dan voor 1875 is toegestaan, is volledig toegelicht door het betoog, nopens hetgeen men onder de voltooiing van het vestingstelsel heeft te verstaan, zooals dit is opgenomen in § 2, reeds meer aangehaald.

De Minister van Oorlog,

ENDERLEIN.

Enkele kanttekeningen bij Hoofdstuk X van de Rijksbegroting 1976 tegenover Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting 1876”

1. Vergelijkbaarheid

a. Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting voor het dienstjaar 1876” is niet zonder meer vergelijkbaar met Hoofdstuk X van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1976.

In 1875 bestonden er een Departement van Oorlog en een Departement van Marine die elk een begroting opmaakten.

Van een luchtmacht was in die tijd nog geen sprake. Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting” heeft betrekking op het Departement van Oorlog.

b. De indeling van Hoofdstuk X van de Rijksbegroting 1976 is als volgt verdeeld in afdelingen:

- I Ministerie
- II Koninklijke marine
- III Koninklijke landmacht
- IV Koninklijke luchtmacht
- V Dienst van het loodswezen enz.
- VI Koninklijke marechaussee
- VII Gemeenschappelijke uitgaven
- VIII Civiele verdedigingsvoorbereiding.

Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting” dient te worden vergeleken met de Afdelingen I (gedeeltelijk), III, VI en VII (gedeeltelijk).

Afdeling I gedeeltelijk, omdat het huidige ministerie functioneert voor 3 krijgsmacht delen en het toenmalige ministerie alleen voor de Koninklijke landmacht werkzaam was.

Afdeling VII voor zover deze uitgaven aan de landmacht kunnen worden toegerekend. Dit is een zeer gecompliceerd karwei.

Uitgaande van de in het recente verleden gehanteerde verdeelsleutel $KM:KL:KLu = 1:2:1$ zou men voor een vergelijking van de nominale totaalbedragen van de beide begrotingen grofweg kunnen rekenen met de som van de totaalraming 1976 van de Afdelingen III en VI en de helft van de ramingen van de afdelingen I en VII.

In 1875 werden vergelijkbare uitgaven voor 1876 geraamd op f 24.245.000,—.

c. Gegevens ontbreken om een vergelijking uit te voeren voor beide jaren met betrekking tot:

- de defensie-uitgavenraming in relatie tot de totale Rijksuitgavenraming;
- de defensie-uitgavenraming in relatie tot het Nationaal Inkomen.

Overigens zou deze vergelijking — indien mogelijk — toch niet zonder meer mogen worden uitgevoerd, omdat dan ook o.a. de dreiging, waarmee men in beide jaren rekening hield bij de opstelling van de begroting, zou moeten worden ingecalculeerd.

De Memorie van Toelichting bij Hoofdstuk VIII van de „Staatsbegroting” vermeldde overigens niets over een mogelijke dreiging.

d. De indeling van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1976 is er een naar kostensoorten. Het

huidige streven is, te komen tot een indeling naar programma's (zie Defensienota 1974, blz. 19). De begroting voor 1876 is een combinatie van een indeling naar kostensoorten en naar kostenplaatsen. Zo worden in deze begroting bijvoorbeeld de totale kosten voor de Koninklijke Militaire Academie geraamd op f 150.000,—. Voor een deel vond de begrotingsindeling in 1876 al naar programma's plaats.

e. Aandacht verdient ook het artikel onvoorziene uitgaven.

Omdat bij het ter perse gaan van dit blad de hoogte van dit artikel in Hoofdstuk X van de Rijksbegroting voor 1976 nog niet bekend was, wordt hier het bedrag vermeld dat voor 1975 was geraamd in artikel 19, namelijk f 50.000,— (ca. 0,001% van de totale raming).

Voor 1876 werden de onvoorziene uitgaven onder artikel 54 geraamd op f 66.293,— (ca. 0,3% van de totale raming).

De speelruimte voor de huidige bewindsman is duidelijk verkleind.

2. Memorie van Toelichting

a. Standpunt van het Nederlandse volk

In 1875 stond het Nederlandse volk anders tegenover de defensie-uitgaven dan in deze tijd. De minister begon in 1875 zijn memorie van toelichting als volgt.

Wanneer dikwijls in openbare geschriften en anderszins én Regeering én Vertegenwoordiging beschuldigingen moeten aanhooren aangaande verwaarlozing of geringschatting der zaken van oorlog, zou het weinig moeite kosten om de groote overdrijving en onbillijkheid van die verwijten tegenover de natie aan te toonen.

Als verweer voerde de toenmalige minister aan:

... ten eerste van den grooten technischen vooruitgang der oorlogsmiddelen, die zooveel meer dan vroeger groote geldelijke opofferingen eischen, en oorzaak zijn dat het grootste deel der van vroeger bestaande middelen aan versterkingen en materieel geheel onvoldoende is voor de tegenwoordige toestanden;

en ten tweede, door dat de toenemende maatschappelijke welvaart steeds hooger financieele eischen stelt tot het voltallig houden van het leger, inzonderheid wat het voorzien in de behoefte aan goed onderofficierskader betreft.

b. Personeelsproblematiek

Werden in de Defensienota 1974 plannen bekendgemaakt om het personeelsbestand in de komende 10 jaar steeds met 2% per jaar te verminderen, in 1875 sprak de minister zijn bezorgdheid uit over het tekort aan onderofficieren.

Al is het numerieke tekort aan kader-onderofficieren niet zóó groot als men zich algemeen wel voorstelt, dan is toch het steeds meer en meer verlopen van dat kader met zekerheid te voorzien; de aanvulling vooral is wegens het groote gebrek aan korporaals volstrekt niet verzekerd.

Hoewel hetgeen reeds in aangewend tot het compleet houden van het kader onderofficieren niet als geheel onvruchtbaar kan beschouwd worden, blijft de zucht om een burgerlijk bestaan te bekomen en daardoor eene lotsverbetering te erlangen, bij de onderofficieren levendig.

Eene vermeerdering van de soldij is uit dien hoofde een eerste vereischte waaraan voldaan behoort te worden.

Wordt daartoe overgegaan, dan zal dit aan den onderofficier het vooruitzicht opleveren van een behoorlijk bestaan. Bij voorbeeld: een adjudant-onderofficier bij de infanterie zal dan in het jaar genieten: aan soldij f 730,—; voor kleeding f 120.45; voor brood f 32.85; vrije woning, bij raming f 90.20; soldijverhooging 12jarige dienst f 36.50; totaal f 1010.—.

(Opmerking. Uit de zinsnede „soldijverhooging 12jarige dienst f 36.50” zou zijn af te leiden, dat het huidige systeem van jaarlijkse periodieke verhogingen toen niet bestond.)

Terwijl de minister zich in 1875 zorgen maakte over een tekort aan kader-onderofficieren was een aantal officieren overcompleet. In artikel 47 werd vermeld:

Overkompleete officieren, twee derde- en nonactiviteitstrakementen f 56,000.—.

c. Nivellering

In 100 jaar tijds heeft de inkomensnivellering zich goed doorgezet. Ter illustratie het onderstaande staatje.

	Begroting 1876	Begroting 1975
Minister	f 12.000	f 154.800
Adjudant-onderofficier	f 1.010	f 27.400*

* De weddeschaal voor de adjudant-onderofficier loopt van f 1.467 tot f 2.776 per maand. Hieruit is een gemiddeld salaris van f 27.400 per jaar (inclusief vakantietuitkering) berekend.

In 1876 was het inkomen van een minister ongeveer twaalf maal zo hoog als dat van een adjudant-onderofficier. In 1975 was dat gedaald tot ongeveer zes maal.

d. Werk- en leefklimaat

Tussen 1875 en 1975 zijn parallellen te trekken. In 1875 schreef de minister:

De dringende noodzakelijkheid, om in het kazerneement te voorzien, wordt zoo algemeen erkend, dat de Minister van meening is, zijn voornemen, om

daaraan met de meeste kracht voort te werken, wel niet nader te behoeven toe te lichten.

In onze tijd staat verbetering van werk- en leefklimaat ook in de belangstelling.

e. Oefenterreinen

In 1875 had men, evenals in 1975, problemen met het beschikbaar zijn van oefenterreinen:

De garnizoenen der vesting-artillerie kunnen geen gelegenheid verschaffen om de opleiding der vesting-artilleristen eenigermate naar behoren te doen plaats hebben, en de groote afstanden waarop de werking van het geschut, ook zelfs voor de veld-artillerie moet worden onderzocht, zijn omstandigheden, die te weeg brengen dat de terreinen, vroeger voor de practische oefeningen reeds weinig voldoende, thans ten eenen male ongeschikt zijn.

f. Detaillering in de Memorie van Toelichting

De detaillering ging in 1875 zóver, dat men er zelfs rekening mee hield, dat 1876 een schrikkeljaar zou zijn. Als toelichting op de kostenpost Koninklijke Militaire Academie werd opgemerkt:

Voor 1876 is geraamd op f 150,000.—. Op de begrooting voor 1875 is toegestaan f 134,672.—. Verschil f 15,328.—; hetwelk voortspuit uit het grooter aantal cadetten van 1876, uit de voorgenomen verhooging der soldijen van de onderofficieren, de hoogere prijzen der fourages, eindelijk de omstandigheid, dat 1876 een schrikkeljaar zal wezen.

Ook de voorraad munitie werd nauwkeurig vermeld:

Op 1 Januari 1875 waren voorhanden 9,803,599 hulzen en patroonen, scherpe, klein kaliber en 13,211,246 idem groot kaliber.

H. C. M. VAN ROSSUM, maj ma (ra)

De schrijfwijze van datums en tijdstippen

Als aanvulling op het artikel over bovengenoemd onderwerp (*Mil. Spect.* 144(1975)(5)233) kan thans het volgende worden bericht.

In ISO-Bulletin nr 5 van mei 1975 (*Normalisatie* 51 (1975)(5)157) staat vermeld dat de schrijfwijze voor een combinatie van datums en tijd nu is genormaliseerd in ISO 3307.

Uitgaande van een 24-uurs tijdrekening en een aanduiding tot in seconden nauwkeurig, schrijft men bijvoorbeeld 1975-03-25-14:12:36 voor 2 uur, 12 mi-

nuten en 36 seconden n.m. op 25 maart 1975. De strepen en dubbele punten mogen worden weggelaten (19750325141236).

In vergelijking met hetgeen het oorspronkelijke artikel vermeldde, blijkt ISO geen tijdzoneletter aan te geven, terwijl ten behoeve van de leesbaarheid strepen en dubbele punten worden toegepast in plaats van de door ondergetekende voorgestelde spaties. De NAVO kan zich nog steeds aansluiten bij ISO.

ir. P. H. H. SCHARP, lkol ts

Perzische Golf

De grote sprong van piratenhoek naar hoeksteen van de wereldeconomie

J. R. Evenhuis

journalist, Rome

Onder alle bij voorkeur vals geciteerde uitspraken neemt er een van Kipling wel een zeer bijzondere plaats in, namelijk die over Oost en West, Azië en Europa, die elkaar „nooit” zullen ontmoeten. De woorden komen voor in een beroemde maar blijkbaar onbekende ballade, door Kipling in 1889 geschreven, maar hun betekenis is, gezien de inhoud van die ballade, precies het tegendeel: de les die Kipling met deze ballade wilde brengen was dat, als het erop aankomt, „there is neither East nor West”.

Het mag dan waar zijn dat ballades slechts over personen gaan, en niet over problemen die thans volledig in de plaats zijn getreden van de „two strong men” die „stand face to face, though they come from the ends of the earth”.

Dat (het verkeerde deel van) Kiplings uitspraak zo wijd verbreid is, bewijst hoe hoog die verhouding tussen Oost en West de mensen van de laatste eeuw heeft gezeten. Achteraf gezien volkomen terecht, want Oost en West zijn door de geografie en politiek van de olie nu eerst recht voor Kiplings alternatief geplaatst.

Wordt het Oost óf West dan wel Oost én West? Dat is de vraag, waarop het antwoord nóch op het gezicht van Oost nóch op dat van West tot nog toe erg duidelijk staat te lezen.

Interventie overwogen

De vervijfvoudiging van de olieprijs in korte tijd, waardoor de producenten in het Midden-Oosten nu een prijs vragen die tienmaal hoger ligt dan de marginale kosten, dreigt de hele wereldeconomie te ontwrichten. In de Verenigde Staten zijn zelfs, zoals bekend, stemmen opgegaan om — indien andere middelen niet helpen om die producenten het disproportionele van hun eisen te doen inzien — door een militaire interventie de wereldeconomie voor een ramp te bewaren.

In dit verband hebben de voorstanders van zo'n interventie gewezen op de inconsequentie die erin zou bestaan enerzijds in Vietnam — waar nauwe-

lijks directe, veeleer indirecte belangen van het Westen op het spel stonden — wél op grote schaal te interveniëren en anderzijds de zaken in het Midden-Oosten die een directe uitdaging zijn, eenvoudig op hun beloop te laten.

De vorige Amerikaanse minister van financiën, Georg Shultz, is misschien niet om deze interventiekwestie afgetreden, maar hij heeft duidelijk als zijn opinie gegeven dat de situatie onhoudbaar is: er moet aan die veel te hoge olieprijsen iets worden gedaan eer zij voor ons fataal worden.

Amerika heeft tot nu toe geen besluit vóór interventie genomen, noch daartegen. Het hoopt dus nog op een politieke oplossing van het dilemma. Intussen worden de kansen op het welslagen van een eventueel noodzakelijk wordende militaire actie afgewogen. Zou deze te vermijden zijn, dan zal dat echter meer liggen aan de „vredelievendheid” in de wereld als zodanig, dan nu juist speciaal aan die van de bewoners van het Perzische-Golfgebied. Deze laatsten hebben er namelijk sinds onheuglijke tijden van geleefd conflictstoffen, zowel onderling als met de buitenwereld, op te hopen. Men kan het daarom slechts als een hoogst onfortuinlijke ironie van de geschiedenis zien dat de geologie het juist dáár zo goed met de mensen heeft gemeend dat notoir roofzieke stammen in een tijdsbestek van slechts enkele generaties zijn veranderd in staatjes met het hoogste inkomen per hoofd van de bevolking in de tegenwoordige, voor haar energiebehoeften zo op de olie aangewezen, wereld.

In 1975 is dat minder opportuun. Maar nog betrekkelijk kort geleden, in 1902, kon men deze stammen precies zeggen wat men van hen vond, met het oog op een toekomst die van de Perzische Golf een beter geïntegreerd deel van de moderne wereld zou moeten maken.

Piraten van oudsher

In dat jaar 1902 hadden de Engelsen er eindelijk min of meer beschaafde toestanden gebracht. Op

een „durbar” — een audiëntie — aan boord van een Brits schip sprak de onderkoning van het toenmalige Brits-Indië, Lord Curzon, de stamhoofden van een kust die door de eeuwen heen de naam Piratenkust had gedragen, zonder veel omwegen als volgt toe:

Chiefs, your fathers and grandfathers have doubtless told you of the past. You know that a hundred years ago almost every man was a marauder or a pirate; kidnapping and slavetrading flourished; fighting and bloodshed went on without stint or respite; no ship could be put out to sea without fear of attack; and security of trade there was none.

Dit historische perspectief is niet zonder betekenis. Nu een nieuwe „onveilige” handel de plaats van de oude heeft ingenomen, is dat misschien niet helemaal toevallig. Voor een goed begrip van het mechanisme van olie-embargo, semi-olie-embargo en olieprijsopdrijving verklaren de internationale verhoudingen veel, maar lang niet alles. Een zekere historische dieptedimensie van zuiver regionaal karakter speelt ongetwijfeld tevens een rol.

Zo wordt misschien té voetstoots aangenomen dat de kwestie nooit zou zijn ontstaan indien er geen Jom-Kippoeroorlog was geweest. Tegen deze opvatting pleit de hele geschiedenis van het Perzische-Golfgebied, waar ten minste sinds de tijd van de oude Assyriërs een duidelijke neiging valt vast te stellen de omgang met de buitenwereld, zacht uitgedrukt, op pressie te baseren. Ook toen er van dat optimale pressiemiddel, de olie, nog geen sprake kon zijn, was het hier al volop gewoonte anderen hun toegang tot de Golf duur te laten betalen.

Er heeft op de wereld eigenlijk steeds zoiets als een harde Perzische-Golfslag gebeukt, waardoor de meesten er de voorkeur aan gaven het gebied niet of nauwelijks aan te doen. De Engelsen waagden er zich in de 19e eeuw ook slechts omdat zij sinds Napoleon vreesden dat andere grote mogendheden er wel eens posities zouden kunnen krijgen die hun toenmalig gezag over India zouden bedreigen. Zij kwamen er hoofdzakelijk om hypothetische en preventieve redenen, en allerminst omdat het gebied zelf hen nu zo bijzonder aantrok. Helaas lag het desondanks op een van de voornaamste handels- en militaire routes van de wereld.

De plaatselijke bewoners stonden voor de keus daaruit een positieve of een negatieve conclusie te trekken: handel of piraterij. Die keus werd hen echter door de nabuurschap van roofzieke woestijnstammen feitelijk onmogelijk gemaakt. Deze

waren het die de schaal hier steeds opnieuw ten gunste van de harde aanpak lieten doorslaan. Vandaar de historische benaming *Piratenkust*.

Een goed kenner van zijn geschiedenis, de vroegere Britse „political agent” in Doebai, Donald Hawley, heeft geschreven:

At times of strong governments legitimate trade through the Gulf flourished. At other times nomadic people, who came from the deserts of Arabia, carried their concept of desert trading to the sea and turned to piracy. Ibn Haukal, the tenth century Arab traveller, remarks in his commentary on the Koran on a pirate king whose subjects between 1300 and 1200 BC possessed a few ports near the entrance to the Gulf and seized every valuable ship which passed. This description precisely describes the activities of the Quasimi Shaikh of Ras al Khaimah in the eighteenth century AD. (The crucial states. Allen and Unwin, Londen (1970)29-30.)

Het kon, zo gezien, bijna niet anders dan dat, steeds wanneer Europa en Azië in nauw verband tot elkaar werden gebracht, de Perzische Golf een wonde plek bleek te zijn.

Anarchie verhindert pacificatie

De Romeinen bijvoorbeeld speelden ook al met de gedachte — Herodianus vertelt het van keizer Caracalla — met de Parthen, hun oude vijanden hier, samen te werken voor een tot ver in Midden-Azië reikende „vredeszone”. De anarchie rondom de Perzische Golf was één van de belemmerende factoren. Ja, men kan wellicht zeggen dat, indien de Perzische Golf in de Romeinse tijd niet zo’n obstakel had gevormd, de „ontmoeting” met een nóg verder Oosten reeds tóén zeer interessante vormen had kunnen aannemen. Recente onderzoeken — en daarbij dient vooral J. Innes Miller’s *The spice trade of the Roman empire* te worden vermeld — hebben namelijk aangetoond dat de Romeinen een zeer levendige handel met het Verre Oosten, in het bijzonder Oost-Indië, hadden ontwikkeld om kaneel en andere specerijen te verkrijgen. Een regelmatige voorziening daarmee ging hun zo ter harte dat zij, bij gebrek aan geschikte ruilgoederen, bijna al hun goud in deze handel stopten. Dit was, modern uitgedrukt, een passieve handel — op vele plaatsen in het Verre Oosten zijn Romeinse gouden munten gevonden en Plinius schat die valuta-uitvoer op 100 miljoen sestertiën per jaar — maar de drang die specerijen te bemachtigen was sterker dan alle overwegingen van financiële aard.

Vooraf interessant is nu echter, dat die kostbare specerijen op hun weg naar Rome zo’n merkbaar-

dige route namen. Zij gingen, waarschijnlijk om de piraten van de Perzische Golf te vermijden, helemaal over Madagascar en bereikten de Middellandse Zee en Rome via de binnenlanden van Afrika. Dit zou dan tegelijk twee feiten verklaren die niemand tot nog toe goed heeft kunnen plaatsen: een opvallende Oostindische invloed op Madagascar, linguïstisch zowel als antropologisch, en de nogal raadselachtige Romeinse uitdrukking „Ex Africa semper aliquid novi”. Uit Afrika kwam altijd minder nieuws dan uit Azië.

Zo gezien, zou het voor de hand hebben gelegen als de Romeinen reeds een poging tot pacificatie van de Perzische Golf hadden ondernomen. Dat zou, om zo te zeggen, „imperialisme” zijn geweest in de moderne zin van het woord. Maar de Romeinen hadden een andere vorm van imperialisme, waarvoor economische overwegingen nog niet golden. (Ook hun eigen rijk was economisch totaal onderontwikkeld en ondergeorganiseerd.) Zo heeft slechts één Romeinse veldheer, keizer Trajanus, ooit een blik op de Perzische Golf geslagen, in het kader van de vele veldtochten die Romeinse veldheren steeds tegen de Parthen aan hun oostgrenzen moesten ondernemen, en waarvan er één alleen hem aan de noordelijkste punt van de Perzische Golf heeft gebracht (116 n. Chr.).

Trajanus liet het echter daarbij, hoewel de historici, wanneer zij het feit weergeven, altijd wat de adem plegen in te houden, grotere dingen verwachtend. Freya Stark zegt in haar *Rome on the Euphrates. The story of a frontier*:

A sort of stillness follows this conquest like that of Moscow before the fire. In the lull one can watch the old soldier opening the unknown world before him.

Zeventien eeuwen lang voelde zich vervolgens ook geen enkele andere bringer van orde, zelfs niet een sterke Perzische regering aan de overkant, waarlijk geroepen de anarchie aan de Piratenkust aan banden te leggen.

Pax Britannica

Niets schijnt op de duur veel te hebben geholpen; totdat aan het begin van de 19e eeuw de Engelsen, bezorgd over hun weg naar en van India, de zaak aanpakten, langzaam maar gestadig. Tegen het einde van de 19e eeuw hadden zij hun doel bereikt: de pacificatie van de Perzische Golf, en speciaal van het deel daarvan dat als de Piratenkust (Doebai, Ras al Cheima en andere vorstendommen) bekend stond en voortaan, dank zij deze

pacificatie, werd aangeduid met de naam *Trucial states* (staten van de wapenstilstand).

Hoezeer de Engelsen het gevoel hadden dat zij daarmee niet slechts een nationale maar een internationale plicht waren nagekomen, blijkt uit de woorden die de reeds geciteerde Lord Curzon op de „durbar” van 1902 verder gebruikte, in de — vergeeflijke — illusie dat er definitief was afge-rekend met een verleden van 4000 jaren.

We openend these seas to the ships of all nations, and enable their flags to fly in peace. We are not now going to throw away this century of worthy and triumphant enterprise; we shall not wipe out the most unselfish page in history.

Maar dat laatste is dan toch wél gebeurd, met gevolgen die tegen het einde van een nieuwe eeuw alle oude problemen in een nieuw gewaad opnieuw aan de orde hebben gesteld.

Nu de Perzische-Golfslag zó zwaar op de wereld beukt dat de enige afweertactiek van de slachtoffers vaak uit een smeekbede om verandering van hogerhand schijnt te bestaan, overheerst de actualiteit van het probleem alle andere overwegingen. Ook de niet oninteressante vraag in hoeverre de olie van de Perzische golf waarschijnlijk evenzeer een rol speelt in een zuiver lokaal of regionaal verband als in de mondiale context met alle energievraagstukken die wij kennen.

Intussen zal men met beide factoren rekening moeten houden, zo men deze wonde plek in het wereldbestel wil uitschakelen, wat op de duur toch nodig zal zijn.

Het ingrijpen van de Engelsen in de 19e eeuw was, hierbij vergeleken, bijna een luxe. De wereld was toen immers nog lang niet zo „interdependent” als nu. In elk geval kan men met een oplossing niet nóg meer aarzelen dan de Engelsen deden in de veel rustiger tijden van één of anderhalve eeuw geleden, toen de zaak maar nauwelijks van wereldeconomisch belang was.

Britse interventie op goede gronden

Een interessante parallel: in het jaar 1809 voerden de Engelsen uit India een landingsoperatie in de Perzische golf uit, gericht op een nauwkeurig omschreven doel: het meest virulente zeeroversnest, Ras al Cheima. Een verrassend optreden? Verre van dat. In feite was dat een besluit waarover al zo veel en zo lang was gepraat dat eigenlijk niemand meer de actie nog verwachtte. Afgeschrikt door profetieën dat de onderneming alleen maar kon mislukken, werd de stap steeds

uitgesteld. De met de uitvoering belaste personen, aldus de eerder geciteerde Hawley . . .

... remained cautious even after the decision to mount the expedition was made. The commanders were given categorical instructions to limit any land operations to what might be 'momentarily necessary'. The sole purpose of the expedition was to provide security. The intention was to give no offence to any other state or government (in de Perzische Golf) . . .

Ras al Cheima werd zonder veel moeite ingenomen. Onmiddellijk trokken de Engelsen zich weer terug om hun goede wil te tonen, maar dit bleek helaas niet de manier om in de regio een blijvende indruk achter te laten. In 1819 verschenen zij wederom voor Ras al Cheima, dat deze keer al even gemakkelijk werd ingenomen. Een bombardement van één dag was voldoende om 7000 Arabische verdedigers als hazen uit de stad te verbjagen. Het volgend jaar kon met Ras al Cheima en andere vorstendommen van de Piratenkust een verdrag worden afgesloten over het „staken van plunderingen en zeeroof”, later uitgebreid tot het „Treaty of maritime peace in perpetuity” van 1853, dat in de Perzische Golf eindelijk de orde bracht die er eeuwenlang had ontbroken.

Het was een zeer achtenswaardige prestatie, te meer wanneer men bedenkt dat zij voor de Britten nooit een reden is geweest om in de Perzische Golf een indrukwekkend machtsapparaat op te bouwen: de hele constellatie werd in stand gehouden door een „Political resident” die met een kleine staf in Boesjir, op Perzisch territorium, zetelde en van daaruit alles controleerde. (Pas in 1946, tegen het einde van het Britse protectoraat in de Golf, verhuisde hij naar Bahrein.)

Het is overigens vreemd te overwegen wat de Engelsen zouden hebben gedaan als zij slechts met die zeeroovers zouden zijn geconfronteerd. Het was een goede reden om te interveniëren maar het zou ook denkbaar zijn geweest dat zij zich op het standpunt hadden gesteld dat die zaak hun niet tot in zijn uiterste consequenties van een totale en algemene pacificatie aanging.

Interventie als tegenzet tegen expansionisme

Er kwam ook inderdaad een zeer geldige tweede reden bij om de Britten hier als pacificator te doen optreden. Hun militaire interventie (1809-1819) kwam mede tot stand onder de nog verse indruk van Napoleons grote ambities, die zich niet in de laatste plaats tevens op de Perzische Golf hadden gericht.

Ook dit element is weer actueel, nu de Sovjet-

Unie in het Midden-Oosten posities inneemt waarvan Napoleon slechts kon dromen. Een reden te meer of een reden te minder om tegen te bieden? Uiteindelijk kan men slechts één ding zeggen: zou voor Amerika de schaal ten gunste van interventie doorslaan, dan zal het van de Sovjet-Unie be- grip eisen voor een dergelijke stap die onmiskenbaar in het verlengde van zijn vitaalste belangen ligt. Het is zeer de vraag of het voor de Sovjet-Unie een even vitaal belang is Amerika's interventie tegen te gaan.

De Arabieren van de Perzische Golf — zouden zij onverhoopt zich zelf tot doelwit van een dergelijke Amerikaanse interventie hebben gemaakt — vormen een kleiner probleem: sabotage aan de olie-installaties kan worden hersteld, over krijgsmachten om de Amerikanen tegen te houden beschikken zij niet, en de waarde van guerrillero's is in de open woestijngebieden die typisch zijn voor deze olielanden beperkt.

Invloed op de regionale machtsbalans

Aan de andere kant heeft ook zo'n militair optreden in de Perzische Golf, zelfs als de Sovjet-Unie daaraan stilzwijgend of quasi-contra haar fiat zou geven, weer zijn eigen tegenstrijdigheden. Op dit moment worden diverse staten juist met Amerikaanse hulp voor het eerst militair van belang. De Amerikanen zouden in tegenspraak met zich zelf komen als zij, wat zij met de ene hand bevorderen met de andere weer zouden ontkrachten.

Perzië heeft, naar de officiële gegevens van het General Accounting Office, de afgelopen twee jaar voor zes miljard dollar wapens in de Verenigde Staten gekocht. Saoedi-Arabië besteedt voor hetzelfde doel in dat zelfde land eveneens al opmerkelijk hoge bedragen voor jachtvliegtuigen van de types F-5E en F-5F.

De *Neue Zürcher Zeitung* had er onlangs een commentaar op, dat waard is te worden geciteerd:

Die Vereinigte Staaten rüsten sowohl Iran wie Saudi-arabien in einem Ausmass auf, dass die europäischen Klein- und Mittelstaaten nur mit Neid oder Bewunderung, sicher aber mit Verwunderung daraufblicken können. Begründet wird diese Aufrüstung mit dem Hinweis auf die Notwendigkeit einer Verbesserung der amerikanischen Zahlungsbilanz und der Stützung befreundeter Regime. Ob diese Regime aber stark genug sein werden, um einmal einen Militärputsch nach Art desjenigen in Libyen oder Aethiopien zu verhindern, bleibt abzuwarten. Je stärker sie aufgerüstet werden, desto mehr Militärs wird es geben, die glauben, durch einen kurzen Befehl die Rückständig-

keiten des Landes beseitigen zu können. Das Gleichgewicht der Kräfte in dem unheimlich beweglichen Mittleren Osten wird wohl höchstens auf kurze Frist durch diese unproportionierte Aufrüstung gesichert.

Hoe dat ook zij, die gegeven situatie past niet bijzonder in het perspectief of het desideratum van een Amerikaanse militaire interventie. En zo zijn er meer punten die door de militaire planners in Amerika eerst van voren naar achteren bezien dienen te worden voordat er een definitieve keus voor of tegen interventie valt. Ook Kissinger heeft, in zijn interview met Business Week, gesproken van het gevaar „to open up political trends which could defeat your economic objectives”.

Begin dit jaar bestond de CENTO 20 jaar (24 februari 1975). Dit bondgenootschap tussen Turkije, Perzië en Pakistan werd destijds gezien als zuiver een verlengstuk van de NAVO. Dat is het nu zeker niet meer, maar daardoor schijnt het aan cohesie eerder te hebben gewonnen dan verloren. De spil van de combinatie wordt steeds meer Perzië, dat een krijgsmacht opbouwt van zeer aanzienlijke proporties.

Het is tegenwoordig gewoonte geworden aan te nemen dat kleinere landen die zich bewapenen, dat minder doen omdat zij het zelf willen dan omdat zij militaire verplichtingen tegenover een grotere, of tegenover een door deze grotere bepaald bondgenootschap hebben. Zij worden derhalve meer bewapend dan dat zij zich zelf bewapenen.

Perziës ambities

Perzië vormt op deze gemakkelijke theorie een opvallende uitzondering. Het land bewapent zich omdat het dat voor zich zelf zo wil. Het gebruikt het vele geld dat het als olieproducent verdient (en het wil daarmee zoveel mogelijk verdienen; in dit opzicht heeft het met West-Europa even weinig „medelijden” als de Arabieren, die meer om politieke redenen het mes op de Westeuropese keel zetten) welbewust om een militaire mogendheid te worden waarmee aan de Perzische Golf door

alle andere militaire mogendheden, inclusief de grootste, zal moeten worden gerekend.

Müden Westlern mag solches Vertrauen in das Vermögen militärischer Macht antizipiert vorkommen, den Iranern nicht.

Aldus onlangs het Hamburgse weekblad *Die Zeit*. De bewapeningspolitiek van de Sjah is verre van impopulair, wat men daarvan in West-Europa ook moge zeggen.

Hij tracht overigens op zijn manier, nagenoeg als enige van allen die in het Midden-Oosten te gebieden hebben, Europa weer enigszins bij de gang van zaken aldaar te betrekken, althans bij de gang van meer commerciële zaken. Zijn voornaamste rol zoekt hij echter ongetwijfeld in zuiver regionaal verband, als de pacificator van het gebied rondom de Perzische Golf, dat na de overijlde terugtocht van de Engelsen in groot gevaar verkeert, met modernere middelen een oude roeping weer op te vatten: die van intercontinentale onrustverwekker „in perpetuity”.

Het is er na 1970, ondanks Curzon, van gekomen dat de „onzelfzuchtige” ging, de veiligheid in feite aan het grillige lot overlatend. Het moet dan ook als een voordeel worden gezien dat Perzië, een lokale en dus stellig meer zelfzuchtige macht, bereid en in staat was voor een continuëring van de erfenis te zorgen. Indien dat land het niet doet, is er geen ander dat kan garanderen dat de Perzische Golf voor de schepen van de wereld openblijft.

De kleinere staten hier schijnen vast van plan hun olierijkdom te gebruiken voor onder andere de opbouw van troepenmachten waarmee zij zich onderling een nieuw respect denken te kunnen verschaffen. De militaire rivaliteiten zullen er stellig niet lang op zich laten wachten, zeker als men ziet met welke ijver ook een staatje als Aboe Dhabi, dat een federatie van emiraten om zich heeft geschaard, zich Mirages, helikopters en zware artillerie aanschafft om daarmee op de buitenwereld maar vooral op zich zelf indruk te maken!

De bij dit artikel behorende omslagfoto werd welwillend afgestaan door de afdeling PR van Esso Nederland b.v.

The ocean crossroads

Norman L. Dodd

colonel UK Army, retired

'I am glad to see declared anti-communists, like the South Africans, straddling the vital Cape Sea route.' So said the famous United States General Mark Clarke; and in June 1974 Britain's Labour Prime Minister said 'Britain has never questioned the value of the Simonstown Agreement'. It is therefore ironic that the governments of both countries subscribe to United Nations arms sanctions and make it difficult for the Republic of South Africa to obtain the aircraft and weapons required to defend this most important sea route.

Geographically the Republic of South Africa occupies a strategic position on the vital trade route between Western Europe, the Eastern Seaboard of the American Continent and the Far East, the Persian Gulf and the East coast of Africa. A strategic position, recognized as far back as 1652 when the Netherlands' East India Company established a refreshment station at Table Bay. In 1781 the British East India Company's governors

wrote 'Whichever power shall possess the Cape, the same may govern India'. Under their pressure the British first occupied the Cape in 1795, but soon handed it back to the Dutch Batavian Republic. The final occupation took place in 1806, the Cape and Natal were declared British colonies. Many of the original Dutch settlers, the Afrikaans speaking Boers, trekked north to found the Transvaal and Orange Republic. Amalgamated after the Anglo-Boer War of 1899 to 1902 the whole country was granted self-government in 1911 as the Union of South Africa. It became the Republic of South Africa in 1961.

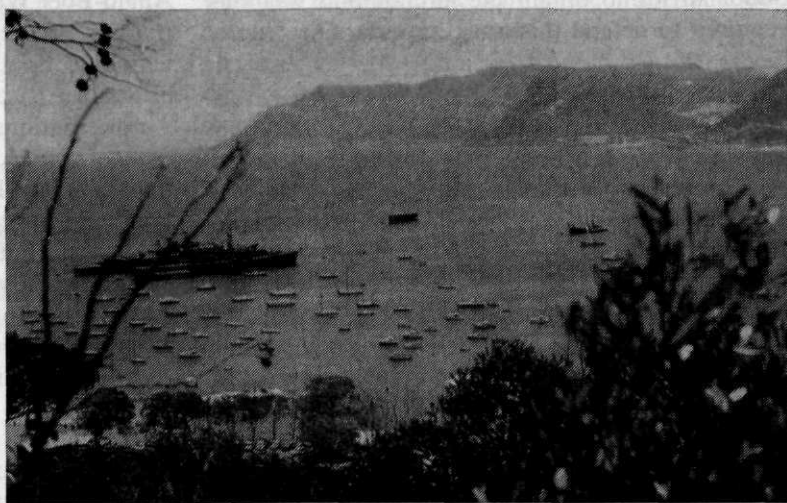
As international commerce increased, so did the useage of the Cape sea route until today; more than 25,000 ships a year pass round the lighthouse at Cape Agulhas, the southernmost point in Africa. Half of these ships call at South African ports. Fifty seven percent of Western Europe's oil requirements and a quarter of her food supplies are routed via the Cape. Some twenty percent of the United States oil requirements also go via this route, and this figure is increasing. It is interesting to note that the distance from the Persian Gulf to New York via the Panama Canal is 5000 nautical miles longer than via the Cape of Good Hope. The reopening of the Suez Canal is unlikely to make a great difference to the volume of trade passing round the Cape, because of the considerable increase in the size of tankers and container ships which has taken place since the Canal was closed in 1967, and the canal dues which have been doubled compared with 1967. It will, however, make a considerable difference to the speed in which the Soviet Union will be able to reinforce their growing fleet in the Indian Ocean. A fleet whose ports of call, and therefore influence, is getting ever closer to the Republic.

Russian ships, who once called spasmodically at Indian ports, are now regular visitors to Aden, Mombassa, Dar-es-Salaam, Mogadishu, Sri Lanka and Mauritius; in January 1975 a Soviet merchant ship unloaded munitions at Biera. Laurenco

De positie van Zuid-Afrika kan, in een eventueel conflict tussen de supermogendheden en hun wederzijdse aanhang, van bijzonder groot belang blijken te zijn. Het is zelfs zeer de vraag of het Westen zich in dat geval de luxe zal kunnen permitteren de banden met Zuid-Afrika te negeren of zelfs geheel te verbreken: indien Churchill en Roosevelt tijdens de Tweede Wereldoorlog hun afkeer voor de wijze waarop in Stalins interne politiek met andersdenkenden werd omgesprongen, hadden laten uitmonden in een afwijzen van een bondgenootschap, dan zou ongetwijfeld het fascisme van de As hebben gezegevierd. De faciliteiten die op de route rond Kaap de Goede Hoop aan de vrije wereld kunnen worden geboden, zullen stellig een factor van betekenis vormen in de beoordeling van de toestand, zowel in Oost als in West. Het is om die reden, dat daaraan in nevenstaand artikel ruim aandacht wordt geschonken.

Cape Town

Simonstown Naval Base, Cape Peninsular

Simonstown Synchronlift and rails to move submarines

Marques and Diego Suarez must shortly be on the list. The Soviet Union leaders well understand the value of 'gunboat diplomacy' and have undoubtedly noted that, once their ships make regular calls at a port, those of the Western Allies seem to keep away.

Anti-communist country

The Republic of South Africa is the only country in the whole of the continent which can be accepted as totally anti-communist, and so can be relied upon to provide sure and safe bases for the ships, aircraft and, if necessary, troops of the Western Alliance. It is therefore worth considering in some detail the facilities which she can provide. For it is not simply a naval base or air station which is in question, but the whole of the harbours, industrial capacity, airfields, communications, transport network and 'Western know-how' which are important. For these reasons Diego Garcia, now under construction by the United States and Britain, cannot possibly take the place of South Africa in Western defence plans.

Simonstown, essential facilities

The most famous naval harbour in the Republic is, of course, Simonstown. A haven situated about 23 miles from Capetown on the eastern shores of the Cape Peninsular. This small harbour was selected as the winter anchorage of the Dutch East Indian squadron in 1741, after numerous ships had been wrecked by the north easterly gales when lying in Table Bay. The British took it over and it remained the base of the South Atlantic Squadron of the Royal Navy until 1957, when it was handed over to the South African Navy. At the end of the nineteenth century Britain spent the then enormous sum of £ 3.5 million at Simonstown, building an enclosed harbour and a large dry dock. The harbour and dockyard were ceremoniously opened in 1910 and, although continuously modernized and extended, the base remained essentially the same until the 1955 Exchange of Letters which have become known as the Simonstown Agreement.

Under this Agreement the South African Government undertook to increase the size of their Navy. Until 1955 the small South African Navy was, in effect, a wing of the Royal Navy. The few ships which were retained or purchased just after the war had been based at Suldanha Bay and at Salis-

bury Island in Durban Harbour; an island which the British had turned into a naval base after the loss of Singapore. In fact it was never used because of the ending of the war with Japan. With the naval expansion, the assumption of responsibility for the defence of the sea routes, though assisted by the Royal Navy, and the consequent move of the majority of the ships to Simonstown, further extensions to the harbour and dockyard there became essential.

The actual move to Simonstown took place in 1957; the take-over of the dockyard itself produced few problems because it was a going concern. However it was necessary to organize a special secretariat to administer the civilian staff and to take care of the cost accounting. The Navy also had to organize a directorate to control the civil engineering in the Service. Both these tasks had been undertaken by the British Admiralty in London before the hand-over.

One of the first requirements was for additional docking facilities for small craft, especially for wooden hulled minesweepers which need regular drying out. An old slipway was rebuilt for this purpose. A giant drydock gantry was constructed and with it increased workshop space, new test houses, storerooms and office buildings. The whole of the large drydock pumping machinery, the power station and dockyard services were fully modernized.

In 1967 came the decision to purchase three Daphne-class submarines from the Dubigeon-Normandie Shipyard at Nantes, France; a decision which caused further tremendous expansion in the dockyard. A whole new submarine complex, including new jetties, an enclosed workshop large enough to house a submarine and a modern Synchronlift were constructed. The Synchronlift can hoist a submarine or similar sized ship clear of the water, the ship can then be moved on a system of rollers to the workshop or other parts of the yard. A large area of the sea bed was reclaimed and on it was built a nine-storied building to house the crews of the submarines, the headquarters and the submarine school. The specialist dockyard workers, the submarine crews and future instructors were trained by the French in Toulon and now, in 1975, complete and major overhauls can be carried out in Simonstown.

A whole new know-how has been developed. From being a comparatively minor repair facility, Simonstown has been developed into a major overhaul and refit dockyard but, as Vice Admiral James Johnson said in February 1975 when dis-

The Khirurg Vishnevskiy with a deck load of SU-7 fighter bombers, photographed by the S.A. Air Force off the South African coast

curring the possibility of the British abrogating the Agreement, 'a dockyard is like a garage, if it only deals with one or two makes of cars it will lose its expertise to repair other makes'.

With the increasing size of the South African Navy and the new role of the dockyard further extensions have once more become necessary and work has started on a £ 10 million project. This will nearly triple the capacity of the harbour and will allow it to take, under pressure, some fifty warships including the largest nuclear submarines. It will also provide better protection for the pens of the three present submarines and the three new ones just ordered. The depth of the water on four of the new berths will be 12 metres and the length of the longest berth is planned to be 298 metres. Congressman Bob Wilson, a member of the US Armed Services Congressional Committee, who recently visited South Africa, realized the importance of this base and its new facilities for he said he would like to bring an official delegation to the Republic to explore the possibilities of the United States Navy using Simonstown as a base. Mr. P. Botha, the Minister of Defence, has said a number of times that his country will do her best to assist the ships of the Free World. In fact the Simonstown Agreement specifically states that Great Britain and her allies can have the use of the Base, and goes on to state that this will be permitted even in a war in which the Republic is not engaged. A quite remarkable undertaking and a good reason why the United States should use its influence to prevent the British Government

from abrogating the Agreement: the conditions of use of the Base and other facilities including the underground Joint Maritime Communications Centre at Silvermine might not be so generous under any future arrangement.

Silvermine

The Silvermine Communications Centre is a Reporting Station on the World Wide Automated Merchant Vessel Search and Rescue Operation whose headquarters is on Governors Island in New York harbour. It also receives surveillance reports from the Republic's maritime aircraft and ships. Information obtained about Soviet surface ships and submarines is reported via military communications to the Royal Navy at Fleet HQ in Northwood, England and to the US and French navies. The British Senior Naval Officer, South Africa, has an office in the Joint Maritime HQ, presently at Youngsfield near Cape Town. This HQ will move in 1976 to new accommodation being constructed at Silvermine.

Silvermine is ultra modern and fully computerized, the display and recall system must be amongst the most modern in the world. The screens show instantly the positions of all ships and aircraft in the southern oceans around South Africa. There is office space available for representatives of the forces of the Allies and world wide communications are very adequate and are still being improved. An undersea cable which links the Republic with Europe has recently been

opened; this provides 14,000 telephone channels and connects with the networks from Europe to the United States and Southern America. There are also satellite stations in South Africa and both France and the United States have their own tracking stations in the Republic. Internally there is an efficient telephone and radio network throughout the whole country.

Other ports and harbours

Simonstown and Silvermine, though very important, are not all that the Republic is able to offer to the Western navies. The South African Navy has facilities at all the ports in the country, some of them based upon Citizen Forces (CF) posts manned by part-time officers and ratings. These CF (Navy) posts form the basis of the emergency Naval Control of Shipping Organization, whose HQ is also at Silvermine. Salisbury Island has been reopened as a naval base and is presently the home of the newly raised Indian Naval Service Battallion. The bases' considerable workshop, stores, dock and quays are a valuable asset. Durban harbour is being extended; the port already handles more than 20 million tons of cargo annually. There are extensive shipyards where merchant ships of up to 7,000 tons are built and there is a dry-dock capable of taking a 30,000 ton ship. There are also floating docks and excellent repair yards.

At Richards Bay, on the Zululand coast north of Durban, work is under way to build the largest port in South Africa. It will be able to handle the giant tankers and bulk carriers and will have a graving dock large enough to service ships of 300,000 tons. The first quays will be open within a year. The harbour is primarily intended to handle bulk ore shipments mainly for Japan and is being connected by a new line to the South African railway system. This harbour will obviously have a potentially great naval value.

South of Durban Port Elizabeth is also being enormously expanded to accept large container ships and to provide more conventional berths. The harbour is to be dredged and the approaches improved. The South African Navy have a Citizen Force Unit, SAS Donkin, in the port area with a small quay and slipway. The personnel of this unit man the SAS Oosterland, a seaward defence boat of the Ford-class, built in Britain.

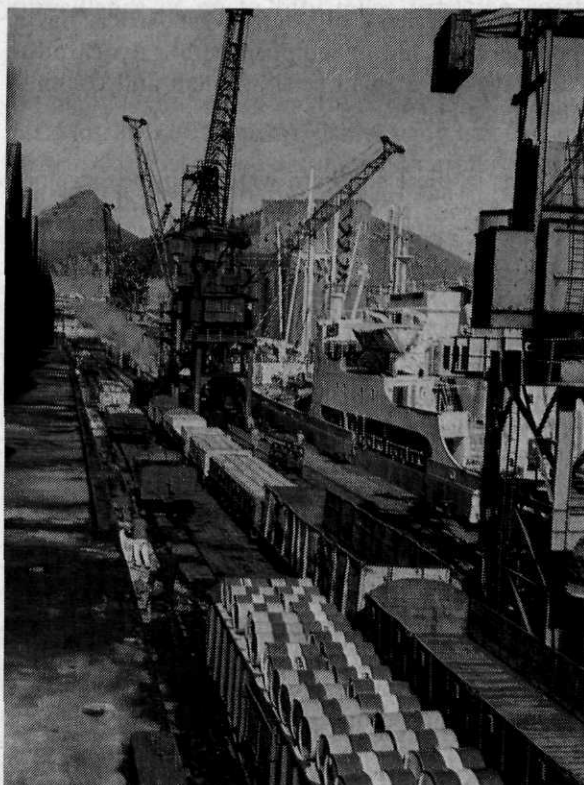
East London, the only South African port situated in a river, can accept ships of around 30,000 tons and has the normal quayside facilities useful for

destroyers and frigates as well as merchant ships. Mossel Bay, Knysna and a few fishing villages like Hermanus, Port St. John and Port Alfred provide havens for small vessels on the East coast between the major ports.

To sail into the magnificent harbour of Cape Town is indeed a great experience; it is no wonder that in 1580 Sir Francis Drake dubbed it 'The most stately thing and the fairest Cape in all the circumference of the earth'. Table Mountain with its white 'tablecloth' of clouds towers above the harbour and city and the Peninsular stretches away towards the Cape of Good Hope. For many years Cape Town has been one of the great ports of the world, being equipped with floating and dry docks and repair facilities which have recently been used by the 229,000 ton US tanker Williamsburg, the largest ship flying the Stars and Stripes.

The harbour is now being further extended. The 67 million dollar Ben Schoeman dock is nearing completion. It will double the working area of the port. The new basin will include a roll-on/roll-off quay, two container berths for coasters, two bulk cargo quays and three deep sea berths capable of handling giant container ships. The

Cape Town docks

The anti-submarine frigate *President Kruger*

Duncan dock, completed a few years ago, has one of the largest turning basins in the world. The new developments will make Cape Town the most modern port in Africa.

Further up the west coast the South African Navy has a small base at Suldanha Bay, the location of the Navy's training school. Here also considerable extensions are under way in order that the port can handle bulk cargoes of iron ore. An 850 km railway is being built from the mines at Sishon to the port. The South African Railway must be one of the few railways left in the world which is not only expanding but also paying its way!

Walvis Bay, part of the Republic's enclave in the Mandated Territory of South West Africa, has a good harbour and is equipped with a Synchronlift. The Navy has a small establishment and communication centre.

The seas in these southern waters can be extremely treacherous to which the many wrecks along the rocky coast bear witness. The members of the National Sea Rescue Institute man inshore lifeboats which are stationed at nearly every port and harbour. These are backed up by the Navy and South African Air Force (SAAF) and by the many helicopters which are used commercially to ferry supplies and seamen out to the ships which pass along the Cape Route.

Weather reporting

To assist in weather forecasting and to forestall possible attempts at annexation by an unfriendly nation the South African Navy occupied Marion and Prince Edward Islands in 1947. This occupation was carried out 'On behalf of His Majesty's Government in South Africa' on the 29th December by HMSAS Transvaal. The landing was fol-

lowed by the construction of a weather reporting station which is in operation today. The islands are situated 1,400 miles South East of the Cape, barren, cold and windswept, but important to the world wide weather chain, and particularly useful in predicting the weather situation around the Cape. The information obtained is made freely available to ships and aircraft of all nations.

Anti-submarine

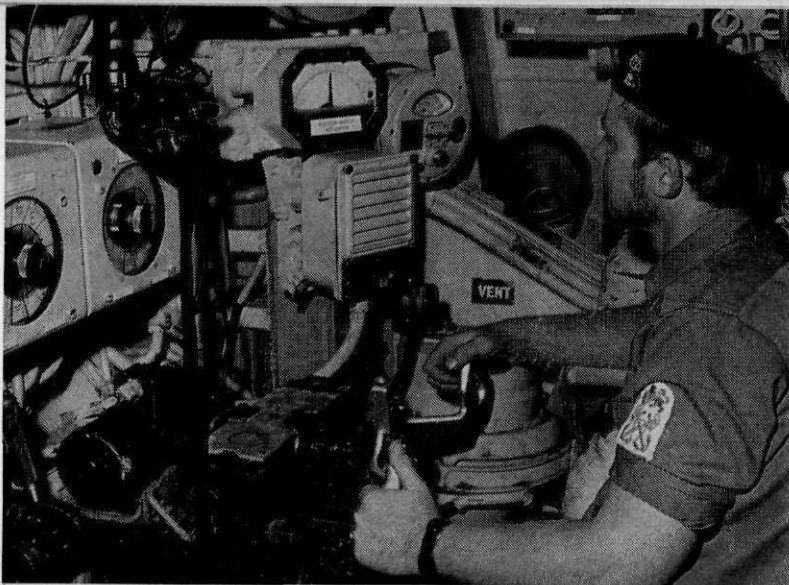
These southern waters are particularly suitable for the operations of submarines. The ocean is very deep and consists of layers of water at different temperatures; visibility is often poor and the weather stormy. Detection of submarines is therefore very difficult; both the British and French Navies have found it most useful to carry out joint anti-submarine exercises with the South African Navy and Air Force for these reasons. Another useful operational asset is the presence of degaussing facilities at Simonstown and a 'range' for this purpose in the Bay. Ships can therefore check and correct their magnetic fields on entering the Southern hemisphere.

Long range surveillance

The part played by the maritime surveillance aircraft of the South African Air Force in keeping track of all Warsaw Pact ship and submarine movements has already been mentioned. The surveillance is presently carried out by ageing Shackleton and Albatross aircraft but it is a task which the South Africans feel very strongly should be better supported by the Western Allies. Admiral Biermann, the Chief of Defence Force, said in February last:

Surveillance is useful to South Africa but is of the

**Controlroom Dahpne-class submarine,
South African Navy**

greatest importance to the Free World; the results we obtain are passed to the British and United States. It is an expensive undertaking which we are carrying out for the Allies and NATO.

Vice Admiral Johnson was even more specific when he commented:

Long range surveillance on the main sea routes are tasks which have been carried out for a long time at the expense of the South African Government, yet the results are of great benefit to the Western Nations. This is an area in which we should expect help and assistance.

It will not be long before the Shackletons will have to be replaced by aircraft purchased or supplied from abroad. The British Nimrod would

Admiral Hugo H. Biermann, Chief of the S.A. Defence Forces, announced the enrollment of Indians in the SDF for service in the Navy

be most suitable and could be provided under the Simonstown Agreement.

Navy

Admiral Johnson pointed out that South Africa required a small ship Navy. With a coastline of over 2,000 miles the Navy must be able to prevent incursions at any point, and for this reason small boats packing a considerable punch are necessary. These must, he said, be backed by a submarine force and by some larger vessels of the destroyer and frigate types and by surveillance aircraft. The surveillance of up to fifty miles from the coast, preferably carried out by the Albatross aircraft, is accepted as basically for South Africa and recently an 'unidentified submarine' was located lying off Mossel Bay. South Africa already has two ex-British destroyers and six anti-submarine frigates, old but refitted and overhauled, the three submarines and eleven minesweepers plus some seaward defence anti-submarine and support craft and tugs. The Navy has now ordered six fast missile carrying patrol boats and they will be built in Durban. The missile will probably be the Israeli Gabriel type.

Air Force

The South African Air Force is built around French Mirage aircraft and a modern assembly plant is in operation near Jan Smuts Airport at Johannesburg. The first F-1s to be assembled there are coming off the assembly line this year and progressively each aircraft will have more local content. There is already a squadron of Mirage-III-CZs and another of III-RZs (recce) in service. Other operational squadrons include Vampires, Sabre Jets, Canberra Light bombers used

A Puma helicopter with Table Mountain in the background

for reconnaissance purposes and a light bomber squadron of fourteen Buccaneer MK-50 maritime strike aircraft, the latter supplied some years ago by a British conservative government under the terms of the Simonstown Agreement. These squadrons are backed up by two transport squadrons which include C130s, about 120 helicopters of French and British manufacture and by about 200 Impala jet trainers. The Impalas are built in South Africa by the Atlas Corporation and are very effective and highly manoeuvrable aircraft with a speed of around 400 knots. They could, in emergency, be used as a second rate ground aircraft in the local environment.

The Mirage interceptors have French air to air missiles and there are Cactus surface to air missiles. There is modern radar coverage of the Republic linked to an air defence HQ at Devon in the Eastern Transvaal. The morale of the SAAF

is exceptionally high and it is, therefore, quite capable of defending its own airspace against any neighbouring combination of air forces. Reinforcements would be required if the Republic were to face its neighbours who had been themselves reinforced by the Warsaw Pact. There are large and modern air bases available to receive reinforcements: the largest base is Waterkloof near Pretoria which, in peacetime houses six squadrons including the Mirage-IIIs. Nearby Swartkop is the base of the Light Aircraft Command. Air Force Base Ysterplaat near Cape Town is the home of the maritime air squadrons, Pietersburg in the Transvaal is an operational training base and Bloemfontein is a conversion base where pilots train on multi-engined aircraft. There are other military airfields as well as fully equipped commercial airports at the major cities, and landing grounds at many of the smaller towns.

Instruction to aircraft technicians of the Technical School

Industrial capacity

Repairs, maintenance and complete overhauls of all types of aircraft both civil and military are carried out in the Republic and there is a growing aircraft industry. South Africa has an abundance of natural resources, including gold, iron ore, asbestos, manganese, uranium and diamonds and she is an exporter of food. But so far no oil has been discovered. For this reason the largest coal-to-oil conversion plant in the world is coming into operation. This will provide about 60 percent of the Republic's needs and, in an emergency, nearly all her requirements. Fortunately there is an unlimited supply of coal. South Africa has also joined with Iran in building an oil refinery at Johannesburg linked to the coast by a pipeline. The South African Government has also, it is believed, taken the precaution of filling some old coalmines with oil to provide a strategic reserve. A nuclear generating plant is being built and a pilot plant to produce enriched uranium is on stream. The Republic has the capability of making nuclear weap-

Africans certainly intend to defend their way of life.

Defence forces

A selected draft system was introduced in 1962 but since 1967 there has been National Service (conscription) for all white able-bodied males. The period is twelve months followed by a reserve responsibility of 19 days active duty per year for the following five years. The active reserve period can be avoided if the draftee enlists for full time service of 18 or 24 months. This is now quite popular and the Navy only accepts 18 months men; the SAAF, because of the technical problems involved in modern aircraft, has a large proportion of 24 months men. The Permanent Force of all the three Services (there is no Marine Corps) consists of officers and men who are involved in training the National Servicemen and manning aircraft and ships where it is not practicable to employ the draftees. The strength of the PF is about 2,300 in the Navy, 18,000 in the

Left, right, left, . . . National Servicemen who had been one week in the Army

ons but Mr. Botha has stated that at present they have no intention of doing so.

As South Africa builds up her heavy industry, more power is required; she has contracted to take the major share of the output from the Cabora Bassa Dam in Mozambique, a good reason why the new government there should wish to keep on business terms with the Republic. Also the vast Orange River undertaking is well on its way to fruition. Already South Africa is self-sufficient in steel production and completely assembles automobiles, trucks and most consumer goods. Her production is expanding and she is not suffering from the effects of inflation as much as is the rest of the Western world. The standard of living of all races continues to rise and the South

Army and 5,200 in the Air Force. There is a Coloured Corps in Cape Town which provides one battalion and mans the Survey ship, SAS Protea. An Indian Services Naval Battalion is presently under training at Durban. Black auxiliaries have been employed on various duties for many years but for the first time since the British colonial days black soldiers have been enlisted for training as combatants. The first squad of NCO assistant instructors have held their 'passing out' parade.

There are eight National Service infantry battalions plus artillery, engineer and signal regiments, a parachute company, some administrative units and various schools engaged in training the Arms draftees. Twice a year 29,000 young men are called up. Training is tough and hard and is de-

Army ladies. Women are now employed equal with men though are normally in non-combatant jobs

signed to make good use of the natural resilience of the white South African young men. Used to enjoying all forms of open air sports, they take readily to military training and are quite prepared to accept the necessity for National Service.

Many, especially those of Afrikaander extraction, have forebears who carved a life for themselves out of the wilderness and they had to fight the natives and later the British in order to hold on to their homes. The use of home based 'commandos', called out to defend the farms and villages, dates from these early times. The British settlers, many of whom came out under various assisted schemes, also had a tradition of voluntary service in their local Volunteer or Territorial units. Today these two traditions have been combined in the Citizen Force.

The Citizen Force and Commandos

Some men, after their National Service, are posted to normal field force units of the Citizen Force located in the major centres of population. Many of these units still have such evocative titles as the Cape Town Highlanders, the Natal Light Horse and Transvaal Highlanders. Other men coming from the rural areas are posted to their local Commando, these units are lightly equipped infantry and are designed for home defence or in the defence of certain large industrial complex who have their own 'in house' commando. The normal Citizen Force probably has a strength of about 85,000 and the Commandos 76,000; in

emergency the Republic could raise a military force of around 200,000 whites very rapidly, but to keep them under arms would affect the economy of the country. The weapons used by the Army are not all modern but are effective. They include Centurion tanks, 5.5 ins and 25 pdr field guns, and locally produced small arms, armoured cars and vehicles.

Police Force

The South African Government fully realizes the importance of internal stability and therefore has a well trained and strong Police Force which is multi-racial and is armed. Some of these units have been employed on anti-terrorist patrols in Rhodesia but they have now been withdrawn. Backed up by the Commandos there is no doubt that the government could keep control of the country even if there was organized unrest amongst the non-Europeans; a highly unlikely possibility in the foreseeable future. At the present time the coloured and Indian populations are economically doing well and are gaining some political influence; they certainly do not want instability. The standard of living of the black South Africans is higher than that of any other black Africans today, there is free medical attention, free schooling and virtual independence is being granted to the Homelands. About one million blacks from the neighbouring countries come to the Republic annually to find work; hardly a condemnation of the conditions. Strikes and inter-tribal riots may occur, but a large scale 'in-

surrection' is more unlikely in South Africa than in the other countries in Africa.

Stability and reliability

It is the stability of the country which is important to the Western World. Not only does South Africa have a strong and anti-communist government but also she has the advantages of having the only developed naval base on the African continent south of the Equator. She has excellent ports with modern repair facilities, first class major airports, a full communications system linked to the world wide networks, efficient railways and well built roads and a strong industrial base. Militarily her forces are efficient and well motivated and are quite able to protect the country against any attack from her neighbours. Her position at the southern tip of Africa perforce gives her an international significance far greater than her population and armed services would normally warrant.

For all these reasons it would indeed be foolish for the British to give up the advantages to be gained from the present Simonstown Agreement without replacing it with some other NATO or

SA/United States/UK defence arrangement. To even consider such an action at a time when a new spirit of 'détente' between South Africa and her neighbours has been opened by the initiative of Mr. Vorster and president Kaunda of Zambia seems improvident in the extreme. It is perhaps interesting that US Congressman Mr. Clair Burgen after a visit to the Republic in February 1975 said:

Sanctions, such as the arms embargo, are meant to help the blacks but we found that they are really striking at them.

It is time for the West to take a new look at their attitude to the Republic of South Africa for it is indeed a bastion of the Western way of life at the ocean crossroads of the world.

Naschrift van de redactie

Bij het ter perse gaan van dit nummer werd bekend dat de Britse Labourregering — blijkens een schriftelijke mededeling van haar minister van buitenlandse zaken, Callaghan, aan het parlement op 16 juni 1975 — de defensieovereenkomst op marinegebied met Zuid-Afrika, bekend als het Simonstown Agreement, formeel heeft beëindigd.

NIEUWE UITGAVEN

Vuurwapens van 1840 tot heden, door J. Lenselink, 2e druk, 255 blz., geïll. Uitg.: Van Dishoeck, Bussum, 1975. Prijs: f 49,50.

Deze tweede druk is feitelijk een nieuw boek, in omvang meer dan tweemaal zo groot als de eerste druk (in 1966 verschenen in de bekende Fibula-serie) en thans 255 rijk geïllustreerde pagina's tellend.

De auteur behandelt in voor een leek begrijpelijke taal de voornaamste begrippen die op vuurwapens betrekking hebben en de ontwikkelingen die in deze wapens hebben plaatsgehad. Hierbij besteedt hij ook aandacht aan zaken die men niet direct onder „vuurwapens” rangschikt, zoals handgranaten, mijnen en tanks. Een en ander is in een summier beschre-

ven geschiedkundig kader geplaatst en verlicht met een groot aantal illustraties, variërende van een romantisch schilderij van Israëls tot de bekende verklarende tekeningen uit de militaire voorschriften. Verder zijn een beknopte woordenlijst in vier talen en een literatuuroverzicht opgenomen.

Het boek geeft voor de in wapentechniek geïnteresseerde een goed leesbaar overzicht, dat echter hier en daar helaas wordt ontsierd door onnauwkeurige formuleringen en andere slordigheden. Een standaardwerk, zoals het boek op de stofomslag wordt genoemd, is het beslist niet. De prijs van het keurig uitgevoerde, in linnen gebonden boek is relatief hoog.

L. VERHOEFF, kol art

van een groot aantal vragen aan een groot deel der lezers zal zijn ontgaan. Reeds nu, nog niet halverwege, zal het de kritische lezer — hoezeer ook geïnteresseerd — moeilijk vallen het gevoel van zich af te zetten dat hij delft in het verleden van een vorige generatie. Zij die tot die generatie behoren, nemen vrij snel in aantal af, zonder samen met de jongeren te hebben kunnen lezen wat, objectief beoordeeld, goed was en wat fout. Zij moeten het dus nog steeds doen met hun eigen mening, ongeverifieerd en ongecorrigeerd. Inderdaad: jammer. W. WALTHUIS, bgen inf

Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, dl 6 - juli 1942 — mei 1943, door dr. L. de Jong, 835 blz. in 2 banden, geïll. Uitg.: Staatsuitgeverij, Den Haag, 1975. Prijs (populaire editie) f 45,— (wetensch. ed. f 120,—).

Het officiële standaardwerk over de Tweede Wereldoorlog zal, indien de voortekenen niet bedriegen, na voltooiing een flink stuk bergruimte in de boekenkast van zijn eigenaar gaan vergen; wederom bestaat een nieuw verschenen deel van De Jongs oeuvre uit twee banden.

Dit deel bestrijkt de periode van juli 1942 tot mei 1943, en verhaalt derhalve de ommekeer in de oorlog: in Rusland waren de Duitsers tot staan gebracht en in Stalingrad ten onder gegaan, in Noord-Afrika werd het Afrikakorps door de Britten naar het Westen gedreven waar inmiddels de Amerikanen reeds waren geland. In die situatie groeide in het bezette Nederland de hoop dat het leed spoedig zou zijn geleden, en die hoop

wakkerde het verzet aan van illegaliteit, studenten en wetenschap. Daartegenover staan de trieste constatering van collaboratie, verraad en provocatie van hen die zich bewust, dan wel uit laksheid aan de zijde van de vijand opstelden.

Evenals Presser — in „De ondergang” — verhaalt De Jong, hoewel beknopter en daardoor wellicht indringender, van de rol van de Joodse Raad bij het „uitleveren” van de ten dode gedoemde joodse Nederlanders, van de punctualiteit van ons openbare vervoer bij het transport naar de concentratiekampen, en van de bereidwilligheid van het ambtelijke apparaat en de politie.

Het is daarom jammer, dat De Jong heeft gekozen voor de vorm die hij nog steeds consequent blijft hantieren: het geschiedkundige verhaal waarover hij eerst zijn eendoordeel zal uitspreken in zijn slotconclusies. Dat moet te meer worden betreurd omdat tegen de tijd waarop die Epiloog zal verschijnen, de relevantie

Twee verdienstelijke officieren, door J. W. Bonebakker, 101 blz., geïll. Uitg.: Heuff, Nieuwkoop, 1974. Prijs: f 19,50.

Conflicten tussen ministers en hooggeplaatste militairen zijn geen zeldzaamheid. Gewoonlijk resulteren zij — wanneer althans de democratische spelregels in acht worden genomen — in het vertrek van de generaal zodra het meningsverschil werkelijk op de spits wordt gedreven.

Niet steeds komen dergelijke botsingen uitvoerig in de publiciteit; in het bijzonder in het verleden was men niet scheutig met informatie daaromtrent. Zo is het moeizaam gesuste conflict tussen het kabinet en de toenmalige opperbevelhebber van land- en zeemacht, generaal C. J. Snijders, in 1917 vrijwel onopgemerkt gebleven voor het grote publiek. Zijn ontslagaanvraag in november 1918 — na de Harskamprellen en hun nasleep — heeft aanzienlijk meer opschudding verwekt. Anderszijds deed het vertrek van de man onder wiens politieke leiding hij het defensieapparaat in de moeilijke periode van de Eerste Wereldoorlog had bestuurd — de minister van oorlog N. Bosboom — nauwelijks enig stof opwaaien.

De functionele relatie van deze twee topfiguren, die beiden een beroeps-officierscarrière hadden doorlopen, heeft voor het Nederlandse volk en voor de krijgsmacht onmiskenbaar vruchten afgeworpen, doch heeft daarnaast die beiden niet dichter tot elkaar gebracht. In het zojuist verschenen boekwerkje belicht de auteur — zelf oud-reserveofficier der artillerie en oud-hoogleraar van de TH Delft — deze beide officieren en

ieders persoonlijkheid in wat gevoelig een dubbelbiografie mag worden genoemd, zonder daarbij al te zeer in details te treden.

Het is een lezenswaard boekje, waarin een stukje cultuurgeschiedenis sinds de prille dagen van ons Koninkrijk op interessante wijze is verweven met een blik op het Nederlandse officierscorps in diezelfde periode. W. WALTHUIS, bgen inf

eenheid niet past in de afschrikingsstrategie, met name omdat daarin de eerste fase — het vaststellen van 's vijands bedoelingen en het winnen van tijd voor de politieke leiding — als illusoir moet worden beschouwd, zodat onmiddellijk moet worden overgegaan naar de tweede fase — het demonstreren van de bereidheid tot nucleaire escalatie — die evenwel aan de politici zou moeten worden overgelaten. In het tweede deel geeft hij zijn visie op een mogelijke nieuwe conceptie.

Essai sur la non-bataille, door G. Brossollet, 125 blz. Uitg.: Editions Belin, Parijs, 1975. Prijs: F 28,—.

Wie op de hoogte is van de binnen het Franse officierscorps geldende gedragsregels zal zonder moeite kunnen vaststellen dat de schrijver van dit interessante boekwerkje voor de publikatie daarvan niet het „imprimatur” van zijn minister heeft verkregen. Immers, hij heeft zijn militaire status onvermeld gelaten en zou na een ministerieel „nihil obstat” ongetwijfeld hebben doen weten dat hij ten tijde van het te boek stellen van zijn gedachten kapitein was, leerling van de 86e promotion van de Ecole supérieure de guerre. Of misschien zou hij hebben volstaan met

de aanduiding dat hij deel uitmaakt van de promotion „Ceux de Dien-Bien-Phu”.

Het is geen wonder dat dit boek niet onder de militaire vlag werd gepresenteerd, want het trekt de vigerende Franse nucleaire strategie in ernstige twijfel en heeft, alvorens de schrijver zich tot het grotere burgerlijke lezerspubliek wendde, ook in de beperkte kring der militaire denkers reeds tot enig wenkbrauwfronsen geleid, in het bijzonder omdat hij de waarde betwist van Frankrijks trotse „corps de bataille aéroterrestre” ter sterkte van vijf pantserdivisies met hun hooggeschatte bewapening van tactische kernwapens.

In het eerste deel zet de schrijver uiteen waarom naar zijn mening deze

Hoewel bepaalde passages — bijvoorbeeld de kosten-batenanalyse van de voorgestelde reorganisatie — stellig de toets der kritiek nauwelijks kunnen doorstaan is dit opmerkelijke schriftuur zeker lezenswaard, zowel om de daarin ontwikkelde originele gedachtengang als om de tinkelende, soms ietwat wrange humor waarmee het is doorspekt.

W. WALTHUIS, bgen inf

MEDEDELING

Maandelijks wordt de Militaire Spectator toegezonden aan alle leden van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap.

Ten einde de toezending aan thans nog actief dienende officieren van Land- en Luchtmacht, tevens lid van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, ook na hun dienstverlating zeker te stellen, wordt belanghebbenden verzocht de secretaris-penningmeester van de Koninklijke Vereniging (Nassaulaan 6, Zoetermeer) in voorkomend geval ter zake in te lichten.